

Ainevaldkond “Keel ja kirjandus”

1. Üldalused

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja inimese identiteedi alust ning väärtustada keelt ja kirjandust rahvusliku ning maailmakultuuri osana. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus väljenduses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust eri liiki tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemis- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) toimib keeleteadlikult, väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses, märkab ja arvestab keeles toimuvaid muutusi;
- 3) mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 4) arendab oma loovvõimeid, kirjutab ja esitab eri tüüpi ning eri žanris tekste, kasutab tekstiloomes sobivaid ja asjakohaseid alustekste;
- 5) mõistab keele ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus;
- 6) väärtustab lugemist, suunab oma lugemust, oskab ise valida kirjandusteoseid jm lugemisvara, arendab lugedes oma tunde-, kogemus- ja mõttemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel teise keelena, eesti kirjandus ja vene keel. Kohustuslikud kursused õppeainete kaupa on järgmised:

- 1) eesti keel teise keelena – 9 kursust: (kursused 1–9).
- 2) vene keel – 6 kursust (vene emakeelega õpilaste klassis): „Keel, ühiskond ja kultuur“, „Meedia ja mõjutamine“, „Tekst ja stiil“, „Suuliste tekstide vastuvõtt ja loomine“, „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“, „Praktiline vene keel“;
- 3) kirjandus – 5 kursust: „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud,

voolud ja žanrid kirjanduses I“, „Ajastud, volud ja žanrid kirjanduses II“, „Kirjandus ja ühiskond“.

Peale kohustuslike kursuste pakub kool valikkursusi: “Kõne ja väitlus eesti keeles” ja “Eesti keel”.

Eesti keele teise keelena ainekava alusel õpitakse muu emakeelega klassis või erandjuhul individuaalse õppekava alusel tasemeni, kus õpilane on võimeline õppima täies mahus eesti keele ainekava alusel.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Gümnaasiumi keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tunda õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Keele ja kirjanduspädevus aitab õpilasel eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhelda, motiveeritult ja enastjuhtivalt õppida ning tegutseda. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes. Vene keele valdamise eesmärk vene õppekeelega koolis on hoida sidet emakeelse kultuuripärandiga. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus gümnaasiumis on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus, kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Tekstitoimingud hõlmavad tekstide funktsionaalset lugemist, nende üle arutlemist ja kriitilist hindamist, keeleliste ja stiililiste väljendusvahendite eritlemist ja analüüsi, nende praktilist rakendamist tekstiloomes ning trükitud ja digitaalsete keeleressursside kasutamist. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

Eesti keele kui teise keele õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule. Eesti keel teise keelena õppeaines on oluline saavutada gümnaasiumi lõpuks keeleoskustase, mis võimaldab aktiivselt osaleda ühiskonnaelus ning eesti keeles õpinguid jätkata ja tööturul edukalt toime tulla. Arvestades eesti keelele üleminekut peab õpilane saavutama vähemalt B2-keeleoskustaseme, kusjuures suund on arendada eesti keele oskust eakohase C1-keeleoskustasemeni, mis on eeldatav gümnaasiumilõpu keeleoskuse sihttase.

Keeleõppes (vene keel - 6 kursust) - lõimitakse mitmekülgsed keeleteadmised praktilise keeleoskusega. Keeleteadmisi täiendavad kursused kajastavad ühiskonna ja kultuuri toimimist, inimestevahelist suhtlemist nii kõnes kui ka kirjas, meediavaldkonna funktsioneerimist ja

mõju. Keeleõppes valib õpetaja ühiskondlikult olulised autentsed tekstitüübid ja -liigid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste funktsionaalselt lugeda, neid mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse praktilise eesti keele kursustel ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Praktilised keelekursused on keskendatud õpilase suhtlus- ja väljendusoskuse arendamisele, eri liiki tekstide loomisele nii suulises kui ka kirjalikus vormis, vajaliku teabe hankimisele ja kasutamisele. Õigekirja- ja õigekeelsusteemasid korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjandusõppes (5 kursust) soodustatakse teksti- ja lugejakeskse lähenemise kaudu õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, pööratakse tähelepanu teksti kui terviku mõistmisele, selle analüüsimisele ja tõlgendamisele, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Teksti- ja lugejakeskset kirjanduskäsitlust täiendab kirjanduslooline lähenemisviis, mis asetab teosed loomisaja ühiskondlik-kultuurilisse konteksti ning avab nende esteetilisi erijooni. Ilukirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk gümnaasiumis on avardada õpilase elu- ja kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut.

1.4. Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Ainevaldkonnas toetatakse üldpädevuste arengut, käsitletakse läbivaid teemasid ning kasutatakse valdkonnaülese lõimingu võimalusi vastavalt kooli eripärale ja kooli õppekavas sätestatule. Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja eesti / vene keele õppimisele lisaks kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on edendada tekstidega süva- ja metatasandil töötamise kaudu õpilaste tekstiteadlikkust. Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-

õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi.

Läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine toetab tema suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldab luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks. Neid arvestatakse keele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Lõiming

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine võib äratada huvi võõrkeelte õppimise vastu; õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste lugemine ja selle üle arutamine võib teadlikul suunamisel äratada huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse arendamist.

Loodusained. Loodustekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ning väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ning väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes kinnistatakse kohanime ja loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja.

Sotsiaalsed. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetus suunab õpilasi seostama erinevate ajastute teoste probleeme tänapäevaelu ja inimestega. Keeletundides kinnistatakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute ning ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme. Erinevate tekstidega töötades ning arutluste ja väitluste kaudu arendatakse arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskust.

Kunstiained. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja

väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitlese illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega. Keeleõppes õpitakse nägema reklaami visuaalseid ja auditiivseid komponente.

Kehaline kasvatus. Loovtegevuste kaudu kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut, väitlustes propageeritakse tervislikke eluviise ning dramatiseeringutes ja rollimängudes kogetakse erinevaid olukordi. Sportlaste elulugude kaudu puututakse kokku üldinimlike kõlbeliste väärtuste, sotsiaalsete hoiakute ja tõekspidamistega.

Üldpädevuste arengu toetamine:

1. Kultuuri- ja väärtuspädevus

Keel ja kirjandus on kultuuri lahutamatu osa, mis aitab mõista ja järgida üldkehtivad moraalinorme eetika seisukohast; keele ja kirjanduse õppimine arendab õpilases ajaloo- ning kultuuriteadlikkust, mille kaudu ta mõistab, mis on eetiline, esteetiline ning inimlik; keele ja kirjanduse tundmine aitab säilitada rahvast, rahvust ja traditsioone; see aitab näha kultuuridevahelisi seosed ning mõjusid üksteisele;

2. Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Oma ja teiste kultuuride mõistmine ja tolereerimine toetab demokraatlikku ühiskonda; keelelised võimed ja kultuuriteadmised kujundavad inimese, kes suudab ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna, järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning kes austab erinevate keskkondade, sh suhtluskeskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, inimõigusi, religioonide ja rahvuste omapära; Kultuuriteadlik inimene austab oma riiki, tunnetades end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis;

3. Enesemääratluspädevus

Keele ja kirjanduse tundmine arendab mõtlemisvõimet, mis aitab vaimsete probleemidega toime tulla; Kirjandus on looming ning seda ei saa mõista lahus teose autorist ega ajastust, mil see on kirjutatud, sellekohased teadmised aitavad analüüsida inimpsüühikat üldiselt;

4. Õpipädevus

Keele ja kirjanduse tunnid aitavad õpilasel mõista, millised teabeallikad on aktsepteeritud ning mille suhtes tuleb olla kriitiline; Tunnid võimaldavad grupiarutelusid, ettekandeid, publitseeritud materjalide analüüsi, samuti süvenemist vajavate tekstide kirjutamist; Hea suhtlus- ja kirjakeeleoskus annavad head võimalused kas edasiõppimiseks või karjäärivalikuks;

5. Suhtluspädevus

Keele ja kirjanduse õppeained annavad suutlikkuse ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt emakeeles väljendada; õpilane õpib arvestama olukordi ja mõistma suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ta õpib end esitlema, oma seisukohti esitama ja põhjendama; ta õpib lugema ning eristama ja mõistma teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; koostama eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustama õigekeelsust, kasutama korrektset ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;

6. Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Kirjanduse tundides omandatud teadmised teaduse ja tehnika arengust, toetavad üldist arusaama loodusteaduste ja tehnoloogia rollist minevikus ja kaasajas;

7. Ettevõtlikkuspädevus

Eesti keele ja kirjanduse tunnid annavad head planeerimis- ja eesmärgipüstitusoskused, mis annavad eelise sisenemiseks tööturule peale õpingute lõppu; areneb loov mõtlemisvõime ja eneseteostuse oskus;

8. Digipädevus

Eesti keele tundides omandatakse oskused korrektseks tööde vormistamiseks arvutiga;

Läbivad teemad

Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**” eesmärgiseadega on kooskõlas järgmised taotletavad pädevused: eri liiki tekstide lugemise, tõlgendamise ja koostamise oskus, korrektne suuline ja kirjalik väljendusoskus, arutlus- ja suhtlusoskus. Arendatakse ka õpilaste suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada, koostööd teha ning probleeme lahendada. Õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.

Läbiv teema „**Teabekeskond ja meediakasutus**” on tähtsal kohal. Oskuste kujundamine teabekeskonna vahendite kasutamiseks toimub praktilises tegevuses, mis hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ning kasutamist nii õppeteemakohaste teadmiste laiendamiseks kui ka tekstiloomes.

Läbiv teemad „**Väärtused ja kõlblus**” ning „**Kultuuriline identiteet**”. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi tekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades kujundatakse õpilaste kõlbelisi omadusi, väärtusnorme ja hoiakuid. Oma keele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ning rahvast, teiste rahvaste tekstide toel kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, ent ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Läbivate teemade „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**” ning „**Tervis ja ohutus**” käsitus taotleb õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks.

Läbiv teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“. Eri liiki tekstide käsitluse kaudu hakkavad õpilased märkama ühiskonnas probleeme ja otsima neile lahendusi.

Läbiv teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse otsima alternatiivseid lahendusi.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, gümnaasiumi sihiseadest, gümnaasiumi lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse Narva eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja inimsuhetega, seostatakse õpitavat igapäevaelu, jätkuõpingute ja tulevase tööeluga;
- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide, sh tervikteoste avatud ja loovat

analüüsi-, tõlgendamis- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;

12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

Õppesisu käsitlemisel ja õppetegevuse kavandamisel teeb aineõpetaja koostöös õpilastega valiku arvestusega, et üld- ja valdkonnapädevused ning kursuste õpitulemused oleksid saavutatavad. Keele- ja kirjandusõpetuses välhitakse ühekülgsed õppemeetodeid, vajalikud on nii teadmist, mõistmist, rakendamist, analüüsi, hindamist kui ka loomist toetavad õppetegevused ja -ülesanded.

1.6. Hindamine

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja enastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel, õppeteema lõppedes kui ka kursuse lõpus. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid. Kokkuvõtva hindamise kõrval rakendatakse õppeprotsessi käigus kujundavat hindamist, kus õpilasele antakse suulist ja kirjalikku sõnalist tagasisidet tema ainealaste tulemuste, tugevate külgede ja puuduste kohta ning innustatakse ja suunatakse teda edasisel õppimisel. Õpilane kaasatakse hindamisprotsessi, et ta saaks analüüsida oma õpitegevust ja tagasisidestada kaasõpilaste sooritusi.

Eesti ja vene keele õppimisel gümnaasiumiastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust, s.o väljendusoskust,
- 2) eri liiki tekstide, sealhulgas teadus-, meedia- ja tarbetekstide vastuvõttu, s.o analüüsi, mõistmist ja kriitilist hindamist,
- 3) eri tüüpi ja liiki tekstide loomist, sh arutlevat tekstikirjutust,
- 4) keeleteadmisi, sealhulgas oskust teha sobivaid ja põhjendatud keelevalikuid enda loodud tekstides.

Kirjanduse õppimisel hinnatakse

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ning esitamist,
- 2) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist,
- 3) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist,

4) kirjandusteadmisi, sh kirjandusmõistete kasutamist ja kirjandusloolise konteksti tundmist. Eesti ja vene keele ning kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise vormid on mitmekesised. Need hõlmavad suulisi ja kirjalikke tegevusi, ühe- ja mitmeotstarbelisi sooritusi, nagu individuaalsed, paaris- ja rühmatööd, rakenduslikud testid ja harjutused, ainealased kontrolltööd, analüüsi- ja tõlgendusülesanded, lugemispäeviku pidamine ja õpimapi koostamine. Hindamiseks sobivad veel mitmesugused oskusi edendavad sooritusülesanded, nagu avalik esinemine, luule-, proosa- ja draamateksti esitamine, eri žanris tekstide kirjutamine (kõne, arvamus, päevik, arvustus jm), arutleva kirjandi (essee) kirjutamine, uurimusliku teksti kirjutamine, projekti koostamine ja elluviimine, multimodaalse ettekande loomine ja esitlemine. Kirjanduse tundides teostatakse lugemiskontrolli kasutades vabas vormis arutlust, kus õpetaja esitab suunavaid analüüsi- ja tõlgendusküsimusi ning kus tekib mõttevahetus teksti väärtuste ja sõnumi üle.

Kirjandus on mitmeti tõlgendatav ning seetõttu arvestatakse hindamisel õpilase kaasatõotamisoskust ning hindamine on võrdlemisi paindlik. Hindele lisab kaalu õpilase loomingulisus, originaalsus ja julgus oma seisukohta väljendada. Kirjaliku arutluse (essee) puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade veenvust, argumentide ja näidete seostatust. Vene emakeelega õpilastele antakse eesti kirjanduse tundides lisatuge teksti struktureerimisel ning õigekirja kasutusel. Näiteks antakse ette tekst ja suunavad küsimused, mis aitavad tal kohustusliku kirjanduse tekstist kergemini kokkuvõtet teha. Tähelepanu pööratakse sisu mõistmisele ning tekste vaadeldakse laiema kultuuri kontekstis. Kõikides kirjalikes töodes parandab aineõpetaja keelevead, kuid arvestab hindamisel soorituse väärtusi vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Eesti keele kui teise keele õppeaines hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis põhinevad Euroopa keeleõppe raamdokumendi vastavatel kirjeldustel. Eesti keele kui teise keele õppes käsitletakse keelevigu õppimise loomuliku osana ning neid parandatakse ja arvestatakse hindamisel vastavalt õppetegevuse eesmärgile.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sättest, hindamise nõuded ja korraldus täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja käesolevas valdkonnakavas.

1.7. Õppekeskkond

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;

2) vajadusel ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;

3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);

4) eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades, mille soovitatav suurus on kuni 15 õpilast;

5) väljaspool kooliruume, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

2. Ainekavad

2.1. Eesti keel teise keelena

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda, osaleda aktiivselt ühiskondlikus tegevuses, jätkata õpinguid eesti keeles ning tulla edukalt toime tööturul. Riiklik õppekava seab eesmärgiks jõuda gümnaasiumi lõpuks eakohase C1-keeleoskustasemeni, kusjuures eesti õppekeelele ülemineku perioodil peab gümnaasiumi lõpetaja jõudma vähemalt B2-keeleoskustasemeni. Eesti keele teise keelena tundides kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste, mis hoiavad õpilasi kursis ühiskonnas toimuvaga ja toetavad eesti keele kasutamise soovi. Keeletundides kasutatakse inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ning aitavad kujundada keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Kasutatakse keelekeskkonna võimalusi: suunatakse jälgima eestikeelset meediat, suhtlema eesti keeles väljaspool koolitunde, osalema eestikeelsetel üritustel, kutsutakse tundidesse eesti keelt kõnelevaid külalisi jmt. Eesti keelt õppides väärtustatakse ka teisi keeli ja kultuure, eriti õpilaste päritolukultuuri. Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse viiele laiale teemavaldkonnale: Eesti ja maailm; kultuur ja looming; keskkond; haridus ja töö; inimene ja ühiskond. Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele. Valdkonnad on igapäevaelus omavahel põimunud ning samamoodi käsitletakse neid ka keeleõpetuses. Eesti keele tunnis suheldakse eesti keeles. Eesti keele kui teise keele õpetaja teeb koostööd eesti keeles õpetavate muude ainete õpetajatega, et toetada teiste ainete omandamist keeleliselt ning aidata õpilastel näha ainetevahelisi seoseid. Eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna üldpõhimõtetest.

Narva on tuntud oma unikaalse keelelise ja kultuurilise eripära poolest. Enamus Narva elanikest on venekeelsed, mis teeb eestikeelsele õpetamisele ülemineku väljakutseks. See tähendab, et õpilaste eesti keele oskus võib olla erineval tasemel, mis omakorda mõjutab nende õppimisvõimet eestikeelses õppes. Õpilaste ja nende vanemate motivatsioon eesti keele õppimiseks mängib olulist rolli. Positiivne suhtumine ja toetus kodust võivad oluliselt mõjutada õpilaste keeleõppe edukust. Eestikeelsele õpetamisele üleminek Narvas nõuab põhjalikku planeerimist, paindlikkust ja pidevat toetust nii õpilastele, õpetajatele kui ka kogukonnale tervikuna.

Nii nagu teised Eesti gümnaasiumid, pingutab Narva Keeltelütseumi koolipere selle nimel, et õpilased õpiksid eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda, osaleda aktiivselt ühiskondlikus tegevuses, jätkata õpinguid eesti keeles ning tulla edukalt toime tööturul.

2.1.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Gümnaasiumilõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eesti õppekeelele ülemineku perioodil vähemalt B2-keeleskustaseme eesmärgiga arendada eesti keele oskust eakohase C1 keeleskustasemeni, mis tähendab, et ta:

- 1) tunneb ja kasutab eestikeelset meediat, jälgib Eestis toimuvat;
- 2) mõistab arvestuslikul tasemel pikemaid ja ka keerukamaid eri valdkonna tekste;
- 3) kasutab keelt loomulikult, paindlikult ja tulemuslikult enamikus suhtlusolukordades;
- 4) arutleb olulistel ühiskondlikel teemadel; väljendab, põhjendab ja kaitseb oma arvamusi ja seisukohti;
- 5) kirjutab sobiva ülesehituse ja väljenduslaadiga eri žanris ja stiilis tekste.

2.1.3. Ainekavad

EESTI KEEL	
Kursus 1. Teema: Haridus ja töö. Alateema: Haridustee.	
Teema: Inimene ja ühiskond. Alateema: Inimene kui indiviid.	
Õppesisu	Õpitulemused
Riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused	- oskab hankida teavet edasiõppimise võimaluste kohta; - oskab rääkida, millises õppeasutustes õpilased võiksid õpinguid jätkata; - oskab nimetada koolitüüpe; - leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; räägib, kirjutab oma eelistustest edasiste õpingute valikutest (nt kõrgkoolis või kutsekoolis).
Kohustuslik kooliharidus, iseõppimine	- mõistab eri pikkuse ja keerukusega kirjalikke tekste hariduse teemal; - oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet; - osaleb arutelus ning väitleb teema üle; põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd; oskab püstitada õpieesmärgi.
Koolikeskkond ja –traditsioonid, noorteorganisatsioonid	- oskab rääkida koolielust, kooli traditsioonidest, distantsope kogemustest, õpilasesindusest ja rebaste ristimisest; - arutleb ideaalse õpetaja ja õpilase teemal; - oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet; jälgib ja mõistab eri teemadel mõttevahetust ja väitlust.

Edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal	- kirjutab argumenteeritud arvamustekste edasiõppimisvõimaluste teemal, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte; - oskab rääkida õpilasvahetusest; - koostab eri liiki tekste (nt motivatsioonikiri); - oskab rääkida suhetest klassikaaslastega ja koolikiusamise teemal; - oskab arutleda teemal, millised on kiusamise (mh narrimise) viisid.
Elukestev õpe	- mõistab elukestva õppe vajadust tänapäeval; - väärtustab õppimist gümnaasiumis ja kõrgkoolis kui elukestva õppe osa; - väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikes suhtlusolukordades.
Lõiming Karjääriõpetus: dokumendihaldus, motivatsioonikiri, tööintervjuu jms.	
Kursus 2. Teema: Eesti ja maailm. Alateema: Eesti keel ja meel. Teema: Keskkond ja tehnoloogia. Alateema: Elukeskkond.	
Õppesisu	Õpitulemused
Eesti keel maailmas	- väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; - räägib eesti keelest, selle sugulaskeeltest; - mõistab eri pikkuse ja keerukusega suulist teksti.
Rahvuslik identiteet	oskab analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega.
Eesti keele õppimine	- oskab rääkida eesti keele oskuse vajalikkusest; - mõistab eri pikkuse ja keerukusega suulisi ja kirjalikke tekste; - arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti eesti keele õppimise kohta.
Ma elan siin. Emakeelepäev	- oskab rääkida teemal, miks keegi on hakanud eesti keelt õppima; - teab emakeelepäevast ning oskab kirjutada e-etteütlust; - kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Tarbimisühiskond	- oskab rääkida tarbimisühiskonna mõjudest; - mõistab eri pikkuse ja keerukusega kirjalikke tekste; - osaleb arutelus, põhjendab oma seisukohti teemal „Tarbimisühiskond – kas hea või halb?“

Mõistlik ja ebamõistlik tarbimine	• teab vahet mõistliku ja ebamõistliku tarbimise vahel; • õpib kuulnud konspekterima ja leidma tekstist üldmõtet; • osaleb arutelus, väitleb teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Kaubandus Eestis. E- poed	• oskab vestelda kaubanduse arengust Eestis; • mõistab eri pikkuse ja keerukusega suulist teksti; • mõistab tekstis esitatud arvamusi ja leiab tekstist detailset infot; • õpib arutlema eri müügikohtade plusside ja miinuste üle; • saab aru toodete ja teenuste tutvustustest ning muudest juhenditest ja juhistest.
Söögikohad	• kirjutab argumenteeritud arvamustekste, arendab mõtet.
Lõiming Vene keel ja kirjandus: emakeele mõiste, sugulaskeeled, rahvuslik identiteet. Ühiskonnaõpetus: kultuuri mõiste kujunemine; kultuur ja inimloomus Majandusõpetus: tarbimine, kaubandus	
Kursus 3. Teema: Kultuur ja looming. Alateema: Kultuur kui looming. Teema: Eesti ja maailm. Alateema: Eesti keel ja meel.	
Õppesisu	Õpitulemused
Kultuuritarbimine. Kõrgkultuur ja massikultuur	• mõistab kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus; • oskab rääkida oma suhetest kultuuriga; • jälgib ja mõistab eri teemadel mõttevahetust ja väitlust.
Kujutav kunst. Maalikunst ja skulptuur	• oskab rääkida tuntud Eesti kunstnikest ja skulptoritest (August Weizenberg, Johann Köler, Amandus Adamson) ja nende teostest; • oskab teha küsimuste põhjal esitluse Eesti kunstniku või skulptori kohta; • valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt.
Rahva ajalooline kultuurimälu. Muuseumid	• väärtustab kunsti jaloomingut ning kujundab ilumeelt; • hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Teatrikunst	• oskab rääkida teatriajaloost ja nüüdisaja teatrist (nt nimetab teatrižanreid, Eesti teatreid ja tuntud näitlejaid); • oskab teatrite kodulehelt uurida infot valitud teatri kohta ning teha ka selle kohta esitluse; • osaleb arutelus, põhjendab oma seisukohti.
Muusika	• oskab rääkida enda muusikaeelistustest, Eesti kuulsamatest lauljatest ja muusikutest.
Filmikunst	• teab Eesti filmikunsti teoseid ning räägib oma eelistustest;

	• teeb valitud filmi kohta filmitutvustuse.
Lugemiseelistused. Raamatute olulisus	• oskab rääkida lugemise tähtsusest ja lugemuse rollist inimese arengus; • eristab kirjandusžanreid ning räägib oma eelistustest; • mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid suulisi ja kirjalikke tekste.
Kultuuritraditsioonid ja tavad	• oskab rääkida nii tänapäeva kui ka vana aja kommetest; • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Kultuuriüritused	• arutleb olulistel ühiskondlikel teemadel; • oskab rääkida Eestis toimuvatest traditsioonilistest kultuuriüritustest.
Erinevate rahvaste kultuuritraditsioonid, tavad ja uskumused	• oskab väärtustada inimlikku ja kultuurilist mitmekesisust; • analüüsib ja väärtustab oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; • teab ja oskab kasutada eestikeelseid kõnekäande; • mõistab huumorit, irooniat, allteksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti; • valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt.
Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik	• oskab rääkida Euroopa Liidust, Euroopa Liidu pealinnadest, rahvustest ja keeltest; • jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust ja väitlust, suudab vajaliku teabe konspekteerida.
Maailmakaart ja reisimine	• oskab rääkida maailma suurematest riikidest, nende pealinnadest, rahvustest, sümbolitest; • oskab lugeda Facebooki postitusi eri riikidest; • räägib matka- ja reisivarustusest ja koostab kirjalikke jutukesi reisimise ja matkamise teemal.
Kodukoha lugu	• tunneb oma kodukoha lugu; • oskab rääkida Ida-Virumaa huviväärsustest.
Eesti kui turismimaa	• oskab rääkida Eesti kui turismimaast ning puhkamisvõimalustest Eestis; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Lõiming Kirjandus: vanasõnad, kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu; Eesti kirjanikud ning nende teoste katkendid. Muusika- ja kunstiõpetus: Eesti muusika ja kunsti suurkujud (A.Pärt, G.Ernesaks, G.Ots, R.Valgre, R.Tobias, A.Adamson, J.Köler, A.Weizenberg, T.Kangro, E.Wiiralt, Navitrolla jt) ja nende looming; Eesti Laul, Eurovisioon, PÖFF jt.	

Kursus 4. Teema: Inimene ja ühiskond. Alateema: Inimene kui indiviid.	
Õppesisu	Õpitulemused
Iga inimese kordumatu eripära. Minapilt	• valdab teemaga seotud sõnavara; • oskab rääkida endast, välimusest ja kehakeelest; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Inimese loomus ja käitumine, Inimeste vastuoludesse sattumine	• oskab rääkida endast, iseloomust; • mõistab iseloomu seost inimsuhetega • osaleb arutelus, väitleb teemade üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale	• valdab inimese mõttemaailma ja tundemaailmaga seotud sõnavara; • mõistab suulisi ja kirjalikke tekste inimestest, väärtustest ja kõlblusest; • oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet.
Inimsuhted: isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed	• oskab rääkida suhetest; • väärtustab suhete tähtsust inimese elus; • osaleb arutelus, väitleb teemade üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Sõprus	• arutleb sõpruse üle; • teeb vahet tõelise sõpruse ja internetisõpruse vahel; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Erinevad inimesed ja rahvad: keele- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid.	• väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust; • mõistab oma ja teiste kultuuri sarnasusi ja erinevusi; • suhtub sallivalt eri kultuuride esindajate käitumistavadesse ja kõlblusnormidesse; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Vaba aja veetmine. Erinevad hobid	• oskab rääkida hobidest, vaba aja veetmise viisidest; • oskab hankida teavet vaba aja veetmise võimalustest; • eristab tervislikke ja ebatervislikke vaba aja veetmise viise; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Koduloomad.	• oskab rääkida koduloomadest; • arutleb loomakaitse teemadel.
Lõiming Psühholoogia: sotsiaalsed suhted. Suhted klassis. Vene keel ja kirjandus: inimsuhted. Inimeste vastuoludesse sattumine. Eesti kirjandus: inimsuhted. Inimeste vastuoludesse sattumine.	

Kursus 5. Teema: Inimene ja ühiskond. Alateemad: Inimene kui looduse osa. Inimeste suhtlus. Ühiskond kui eluavalduste kogum.

Õppesisu	Õpitulemused
Eluring: sünd, elu ja surm	• valdab elulaadiga seotud sõnavara; • oskab hankida teavet elutähtsatest asjadest.
Elulaad ehk olemise viis	• mõistab suulisi ja kirjalikke tekste inimestest, väärtustest ja kõlblusest; • oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet.
Tervislik eluviis	• oskab hankida teavet tervislikust eluviisist; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Tervislik toitumine	• oskab hankida teavet tervislikust toitumisest; • omad teadmisi toidupüramiidist; • arutleb koolitoidu üle.
Tasakaal inimese ja looduse vahel: loodushoidlik eluviis, aukartus looduse ees	• mõistab inimese kohta looduses; • oskab arutleda loodushoidliku eluviisi üle; • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal; • arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Vaimne tervis	• oskab rääkida nippidest, kuidas hoida vaimset tervist; ning sellest, millised tegevused toovad rõõmu igasse päeva.
Sportlik eluviis	• valdab sportliku eluviisiga seotud sõnavara; • tunneb sportliku eluviisi eelseid ja puudusi; • väitleb spordi kasulikkuse üle; • oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet.
Sport: spordialad, Eesti sportlased	• oskab rääkida spordialadest; • teab eesti sportlasi; • mõistab suulisi ja kirjalikke tekste spordist; • oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet.
Suhtlusvahendid: loomulik keel ja sõnavalik	• kasutab oma kõnes viisakusväljendeid; • oskab valida sõnu vastavalt suhtlusolukorrale; • arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda. • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Sotsiaalsfäär, elatustase	• valdab majandusega seotud sõnavara; • oskab rääkida sotsiaalsfäärist, elatustasemest; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Heategevus	• oskab vestelda heategevusest ja selle vajalikkusest; • arutleb heategevuse üle; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel

	teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte erinevate vormid.
Ebaterved eluviisid	- oskab rääkida ebatervetest eluviisidest; - teab ebaseaduslike ainete kahjulikkust.
Kuritegevus	- valdab kuritegevusega seotud sõnavara; - teab kuritegevuse liike; - mõistab kriminaalkroonikat.
Lõiming Ühiskonnaõpetus: Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud. Kehaline kasvatus: Olümpiakangelased, tippспортlased; Informaatika: Teabekeskond Bioloogia: Sõltuvused, toitumishäired.	
Kursus 6. Teema: Keskkond ja tehnoloogia. Alateema: Tehnoloogia.	
Õppesisu	Õpitulemused
Teadus- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus: arvuti, nutitelefon ja e-post.	- valdab teadus- ja tehnikasaavutustega seotud sõnavara; - mõistab keerulisi suulisi ja kirjalikke tekste teadusest ja tehnikasaavutustest; leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Interneti ohud	- valdab internetiga seotud sõnavara; - teab interneti varjatud ohte; leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Teabekeskond: infootsing ja -vahetus	jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid; mõttevahetust ja väitlust, suudab vajaliku teabe konspekteerida.
Meedia mõju ühiskonnale	- valdab trüki- ja e-meediaga seotud sõnavara; - õpilane tutvub eesti suunamudijate ja youtuber'itega, oskab rääkida influencer'iks olemise plussidest ning miinustest; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Usaldusväärsed infoallikad	- oskab kontrollida allikate usaldusväärsust; - oskab hankida teavet eri allikatest; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Eesti ajalehed ja ajakirjad	- teab Eesti ajakirju ja ajalehti; - leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Meedia kui suhtluskanal ja -vahend	oskab korralikult suhelda suhtlusvõrgustikus, tal on teadmised netiketi ning emotikonide kasutamise kohta.
Keeletehnoloogilisi lahendusi igapäevaelus: elektroonsed	- valdab arvutisõnavara ja igapäevaeluks vajalikku arvutikeelt; - kasutab aktiivselt e-sõnastikke ja keeleõppematerjale;

sõnastikud, keeleõppematerjalid. Arvutipõhine keeleõpe.	osaleb arutelus, väitleb arvutipõhise keeleõppe üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Biotehnoloogia igapäevaelus: olmekeemia, kosmeetika ja toiduainetööstus	• valdab biotehnoloogiaga seotud sõnavara; • saab aru toodete ja teenuste tutvustustest ja juhistest; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Elu linnas ja maal	• valdab maa- ja linnaeluga seotud sõnavara; • mõistab linna ja maaelu erinevusi, sealhulgas elukvaliteeti, teenuseid, töövõimalusi, sotsiaalseid suhteid ja keskkonda; peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Liiklus	• valdab liiklusega seotud sõnavara; • tunneb ja järgib liiklusreegleid, oskab ohutult liikuda jalakäija, jalgratturi ja autojuhina; • mõistab liikluskultuuri tähtsust ja selle mõju liiklusohutusele ja sujuvusele; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Turvalisus	• valdab turvalisusega seotud sõnavara; • mõistab, kuidas erinevad institutsioonid ja kogukonnad panustavad ühiskonna turvalisusse; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.

Lõiming

Meediaõpetus: ajakirjandus ja meedia ning selle roll ühiskonnas, sotsiaalmeedia ja selle võimalused, avaliku arvamusega manipuleerimine.

Keemia: olmekeemia.

Bioloogia: biotehnoloogia.

Geograafia: linnastumine.

Informaatika: teabekeskkond.

Kursus 7. Teema: Haridus ja töö. Alateemad: Pere ja kasvatus. Tööelu

Õppesisu	Õpitulemused
Perekond ja peresuhted	• valdab suhetega seotud sõnavara; • oskab rääkida sugupuu järgi sugulastest.
Laste ja vanemate omavaheline mõistmine ning üksteisest hoolimine	• oskab rääkida suhetest vanematega ja nendega läbisaamisest.
Põlvkondadevahelised konfliktid, nende põhjused.	• valdab konfliktidega seotud sõnavara; • oskab arutleda ja väljendada oma mõtteid ja tundeid põlvkondade erinevuste teemadel.
Armumine ja armastus	• mõistab armumise ja armastuse mõisteid ning nende erinevusi; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.

Laste kasvatus: viisakusreeglid, käitumisnormid, väärtushinnangute kujundamine, salliv eluhoiak jne.	- oskab selgitada, miks on viisakusreeglid ja käitumisnormid olulised ühiskondlikus suhtlemises; - arutleb laste kasvatusel ja väärtushinnangute kujundamise üle.
Rollid perekonnas	- mõistab rollide jaotumise tähtsust ja selle mõju pere toimimisele; - leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; - kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Kodu ja pere eelarve	- valdab kodu ja perega seotud sõnavara; - oskab koostada pere eelarve, planeerida kulutusi ning teha ettepanekuid pere eelarve optimeerimiseks; - osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Teadlik eneseteostus, elukutsevaliku võimalusi ja karjääri planeerimine	- valdab elukutsevaliku ja karjääriga seotud sõnavara; - oskab analüüsida oma huve, oskusi ja väärtusi, et teha teadlikke otsuseid oma eluteel ja karjääris; - oskab uurida ja hinnata erinevaid elukutsevalikuid, teab hariduse ja töömaailma vahelisi seoseid ning oskab teha teadlikke karjäärivalikuid.
Edukuse mudel	- tunneb erinevaid edukuse mudeleid, oskab neid analüüsida ja rakendada oma eesmärkide saavutamisel; ning tunneb ära edutegurid ja takistused. - kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Tööotsimine: elulookirjelduse koostamine, tööleping, töövestlus	- valdab tööturuga seotud sõnavara; - oskab koostada cv-d ja motivatsioonikirja, mis toovad esile tema oskused ja kogemused; - saab osa võtta tööintervjuust.
Töö kui toimetulekuallikas: raha teenimine. Õpilasmalev. Õpilasmalev. Õpilasmalev ja ettevõtte.	- arutleb raha olulisuse üle ning tasuvatest ja /või huvitavatest elukutsetest; - kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Tööpuudus	- mõistab tööpuuduse põhjuseid ja mõjusid üksikisiku ja ühiskonna tasandil; - oskab leida teavet vabadest töökohtadest.
Vastutustundlik suhtumine oma töösse, hoolivus enese ja teiste vastu	- oskab hinnata ja toetada kolleegide heaolu ning mõistab töökeskkonna ja isikliku heaolu seoseid; - oskab rääkida sellest, kas on olemas n-õ meestetööd ja naistetööd; - osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.

Suhted töökollektiivis: meeldiv ja sundimatu keskkond, motiveeritud töötaja	• valdab töö valdkonnaga seotud sõnavara; • arutleb töökollektiivi keskkonna üle.
Töötaja ja tööandja õigused ning vastutus, ametiühingud, katseaeg, osalise või täisajaga töö, puhkus.	• oskab rääkida töötaja õigustest ja kohustustest, sellest, millised tööd sobivad või ei sobi alaealistele; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Vajalikud eeldused oma tööga toimetulekuks	• oskab rääkida oskustest, mida tööandjad väga hindavad, ning teadmistest või isikuomadustest, mis on vajalikud konkreetsetes ametites; • osaleb arutlusel, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Puudega inimeste töö	• teab puudega inimeste eneseteostamise võimalusi tööturul; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Lõiming Perekonnaõpetus: olulised sündmused, rollid perekonnas, peretraditsioonid, suhted perekonnas. Karjääriõpetus: dokumendihaldus, motivatsioonikiri, tööintervjuu jms.	
Kursus 8. Teema: Eesti ja maailm Alateema: Eesti riik ja rahvas. Eesti ja teised riigid.	
Õppesisu	Õpitulemused
Omariiklus ja kodanikuks olemine	• õpilane valdab eesti riigivõimuga seotud sõnavara; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; • osaleb arutlusel, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Riigikaitse. Ajateenistus	• mõistab riigikaitse olemust ja tähtsust, teab riigikaitse põhieesmärke ja põhimõtteid ning oskab selgitada, miks riigikaitse on vajalik iga riigi ja selle kodanike turvalisuse tagamiseks; • oskab rääkida ajateenistusest; • arutleb selle üle, kas peaksid tüdrukud sõjaväes aega teenima või mitte.
Rahvas ja võim	• oskab rääkida valimistest, valitsusest ning eesti ministritest ja ministeeriumidest; • oskab koostada dialooge politsei- ja piirivalveametis. • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Noored ja poliitika	• valdab poliitikaga seotud sõnavara; • arutleb noorte poliitikahuvi üle; • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.

Stenbocki maja	• oskab rääkida valitsusest ning eesti ministritest ja ministeeriumidest; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti; • ja teeb kaaslastega koostööd.
President	• oskab rääkida presidendi tööst; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Eesti geograafiline asend ja kliima	• valdab geograafiaga seotud sõnavara; • oskab rääkida eesti territooriumist ning näidata Eesti kaardil järvesid, soid, saari jms.
Eesti rahvastik: põhirahvus, muukeelne elanikkond, uusimmigrandid	• oskab rääkida eesti elanikkonnast; • oskab suhelda ja teha koostööd erineva kultuuritaustaga inimestega; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Mitmekultuuriline ühiskond	• oskab selgitada mitmekultuurilisuse eeliseid ja väljakutseid; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik: ELi liikmesriigid, ELi töökorraldus	• oskab rääkida euroopa liidust, euroopa liidu pealinnadest, rahvustest ja keeltest; • teab eli töökorraldust.
Euroopa Liit	• õpilane oskab rääkida Euroopa Liidust, euroopa liidu pealinnadest, rahvustest ja keeltest.
Eesti koht maailmas: rahvusvaheline koostöö	• teab, millistesse rahvusvahelistesse organisatsioonidesse (nt üro, unesco jm) eesti kuulub ja milline on selle olulisus ja mõju Eestile; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Maailma kaart ja reisimine	• õpilane oskab rääkida maailma suurematest riikidest, nende pealinnadest, rahvustest, sümbolitest; • oskab rääkida reisimisest kui võimalusest laiendada oma maailmapilti; • oskab rääkida matka- ja reisivarustusest ja koostada kirjalikke jutukei reisimise ja matkamise teemal.
Lõiming: Ühiskonnaõpetus: kultuur ja inimloomus; välispoliitika, rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid, Euroopa Liit ja Euroopa Liidu institutsioonid, Euroopa Liit ja noored. Ühiskond, riik ja riigivõim, valimised ja erakonnad. Geograafia: asustus, linnad ja maa-asulad, linnastumine ja sellega kaasnevad probleemid; Euroopa riikide pealinnad. Diagrammide ja graafikute kirjeldamine ja analüüs. Eesti kaunimad paigad. Bioloogia: Punane Raamat, ohustatud liigid.	

Kursus 9. Teema: Keskkond ja tehnoloogia Alateemad: Geograafiline keskkond.	
Elukeskkond	
Õppesisu	Õpitulemused
Keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus, looduslik tasakaal.	• valdab keskkonnaga seotud sõnavara; • õpilane oskab rääkida, kuidas tuleb loodusesse võimalikult hoolivalt suhtuda; leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Puutumatu loodus; tööstus- ja kultuurmaastikud, kaitsealad.	• oskab rääkida eesti looduskaitsest, kaitsealadest ja rahvusparkidest; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Saasteallikad	• teab keskkonnaga seotud probleeme ja saasteallikaid (tööstus, liiklus, müra jne); leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti.
Prügi sorteerimine. Koduümbus	• teab keskkonnasõbraliku elu põhimõtteid; • oskab rääkida prügi sorteerimise võimalustest ja piirkonna puhtuse ja korrashoiu teemal; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.
Loodusliku tasakaalu kadumisest tingitud ohud keskkonnale ja inimestele; kliima ning kliimamuutused	• õpilane oskab rääkida ohtudest keskkonnale ja inimestele; • oskab hinnata inimtegevuse mõju keskkonnale. • õpilane valdab kliima ja kliimamuutustega seotud teavet; kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Keskkonna jätkusuutlik areng. Rohepöörde	• selgitab välja jätkusuutliku arengu põhimõtteid ja eesmärgid; • mõistab rohepöördega seotud väljakutseid; • osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd; kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Elutingimused erineva kliima ja rahvastusega aladel	õpilane oskab võrrelda erineva kliima ja rahvastuse mõju elutingimustele.
Sotsiaalsete hüvede olemasolu ning nende kättesaadavus (nt arstiabi, pensionid, riiklikud toetused ja fondid, abirahad, soodustused puudega inimestele)	• valdab sotsiaalsete hüvedega seotud sõnavara; • mõistab sotsiaalsete hüvede vajalikkust ühiskonnas; arutleb sotsiaalsete hüvede kättesaadavuse üle erinevatele sihtgruppidele.
Säästlik eluviis	• teab säästliku eluviisi põhimõtteid; • oskab koostada pere eelarvet; osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.

Sotsiaalne miljö: põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja Kultuuriline ühiskond; lähinaabrid	• oskab rääkida mitmekeelse- ja kultuurilise ühiskonnast; • suhtub tolerantselt erinevatest kultuuridest pärinevatesse inimestesse; • teab eesti lähinaabreid; kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte
<u>Lõiming</u> Geograafia: Ilmastik ja kliima, kliimamuutused, kliimamuutustega seotud ohud. Põllumajandus ja selle mõju keskkonnale. Elektrienergia, soojus- ja tuumaelektrijaamad, taastuvad energiaallikad, maailma energiaprobleemid. Looduskaitsealad ja rahvuspargid.	

2.2. Vene keel vene emakeelega õpilaste klassis

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Vene keele kui õppeaine sisu jaguneb kaheks valdkonnaks: keeleteadmisteks ja praktiliseks keeleoskuseks. Vene keele kursustega püütakse tekitada õpilastes huvi eesti filoloogia vastu laiemalt ning anda neile baasteadmistega võrdses mahus praktilisi oskusi, samas suunatakse õpilasi väärtustama vene keelt.

Õppeaines käsitletakse põhjalikult keele funktsioone ühiskonnas, keele toimimist märgisüsteemina, eesti keele ehitust ja iseärasusi, eesti murdeid ning kirjakeele kujunemislugu. Lähemalt vaadeldakse keele varieerumist, eristatakse kirja- ja kõnekeelt, eri allkeeli ja slängi ning nende kasutusvaldkondi. Käsitletakse ka eesti keele arendamise küsimusi ja Eesti keelepoliitikat. Keele ja ühiskonna suhete mõistmine aitab aru saada keelest kui infovahetussüsteemist ning kesksest identiteedi väljendajast.

Süsteemne ülevaade antakse meediast ja mõjutamisest. Käsitletakse reaalsuse konstrueerimist meedia vahendusel ning kuidas ja mis keelevahenditega luuakse samast nähtusest erinevaid käsitusi. Ühtlasi selgitatakse ajakirjanduseetikat. Käsitletakse reklaami ja selle mõjutamisvõtteid, elektroonilist meediat ja selles tekkinud uusi suhtlusvõimalusi ning nendega seotud ohte. Meediaõpetusega kujundatakse kriitilist meediatarbijat.

Süvendatult vaadeldakse teksti keele ja stiili küsimusi. Käsitletakse erinevate tekstiliikide kirjutamise võtteid, nende keele- ja stiilierinevusi ning nõudeid eri tekstiliikide keelele, vaadeldakse sõnavara kihistusi ja tähendusnüansse. Süstemaatiline ülevaade antakse põhilistest stiilivigadest.

Praktiline vene keele oskus tähendab keele valdamist lugemisel, vastuvõetu vahendamisel, kirjutamisel, kõnelemisel ja kuulamisel. Lugemisoskuse arendamise avaram eesmärk on kujundada kriitilist teabekasutajat ja mõtlevat inimest, kes suudab mõista ja analüüsida erinevaid tekste, eristada tekstis olulist vähemolulisest ning sõnastada oma mõtted selgelt. Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise kaudu, õpetades viitama, tsiteerima, refereerima ning kirjutama nii alustekstide põhjal kui ka vabalt oma argumentidele ja näidetele toetudes. Kirjutamispädevuse eeldus on pidev kirjutamispraktika, mis tagab hea õigekirja- ja ladusa sõnastusoskuse, mitmekülgse lausestuse ning selge sõnumiga teksti. Kõnelemisoskus tähendab nii oskust esineda kui ka valida suhtluseesmärgist, -olukorrast ja -partnerist lähtuvalt sobiv toon ja stiil. Kuulamisoskuse arendamise eesmärk on mõista vestluspartnerit ja esinejat, tunda suulistes meediakanalites ära faktiinfo ja arvamus ning mõjutamine ja manipuleerimine; olla valmis esitama täpsustavaid küsimusi ning vastuväiteid.

Kõikide keeleõpetuse põhioskuste keskmes on (tervik)tekstid ja tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Suhtluspädevuse tagab võimalikult eripalgeline tekstivalik, mida käsitletakse põhjalikult: vaadeldakse tekstide sotsiaalset konteksti ja eesmärki, leitakse ühis- ja erijooni, hinnatakse mõjuvust, rolli ja vastukaja ühiskonnas, pööratakse tähelepanu õigekeelsusele, leksikale ja grammatikale. Keelesüsteemi kirjeldamise asemel keskendutakse keele uurimisele autentsetes tekstides.

2.2.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab vene keele kui emakeele rolli individuaalse identiteedi kujundamisel, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilisest kaalutlustest;
- 2) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normide järgi, kasutab keeleallikaid;
- 3) analüüsib ja hindab kriitiliselt erinevaid tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendeid, kasutab sihipäraselt ja eetiliselt teabeallikaid;
- 4) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi, loob ning analüüsib eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 5) mõistab keele tähendust ühiskonnas, tajub keele ajaloolist kujunemist, väärtustab keeleoskust;
- 6) arendab lugedes oma keeleoskust.

2.2.3. Õpitulemused ja õppesisu

Kursus 1 „Keel, ühiskond ja kultuur“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) väärtustab vene keelt, tunneb selle eripära, teab vene kirjakeele kujunemislugu;
- 2) analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses;
- 3) märkab ja analüüsib vene keele muutuste olemust ja arendamise peamisi suundi;
- 4) jälgib suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- 5) teadvustab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- 6) kasutab eesmärgistatult eri keeleallikaid ja teabekeskkondi.

Õppesisu

Keel ja ühiskond, keel ja isiksus. Emakeel ja identiteet. Riigikeel. Võõrkeel. Keele ja mõtlemise seos. Keelekasutuse valdkonnad ning sotsiaalsete rühmade erikeeled. Keelekasutuse ealised ja soolised erinevused.

Verbaalsed ja mitteverbaalsed suhtlusvahendid.

Keele funktsioonid. Keel kui vaimsete väärtuste väljendaja ning kultuuri kandja.

Keel kui märgisüsteem.

Maailma keeled. Keelkonnad ja keelerühmad. Rahvuskeel. Elav ja surnud keel. Loomulikud ja tehiskeeled. Tehisintellekt. Euroopa Liidu ja ÜRO töökeeled.

Keelte teke ja kujunemine. Kirja tekkimine. Tähestik. Slaavi kiri. Kirill ja Mefodi kui slaavi tähestiku loojad.

Keel ja kõne. Suuline ja kirjalik kõne. Sõnaraamatute, entsüklopeediate, meedia- ja tarbetekstide keel.

Keelte ja kultuuride vastastikused mõjud. Vene keel Eestis. Muutused tänapäeva vene keeles.

Konkreetsed lõimingu näited

Bioloogia. Inimese aju, mõtlemise eripärad. Mõtlemise protsess. Inimese ja keele arengu seosed. Naise ja mehe mõtlemise füsioloogilised iseärasused.

Kirjandus. B. Shaw näidend "Pigmalion" on tunnistus, et kõnemuutuse ja kultuuri kaudu on võimalik inimest muuta.

Võõrkeeled. Miks tekivad keeltes sõnade laenamised, kuidas see mõjutab põhikeelt.

Inglise, saksa ja eesti keel, nende keelerühmad ja perekonnad.

Kunst, ajalugu. Erinevate rahvaste kirjade loomine. Kalligraafiline kiri. Šriftid erinevate dokumentide loomiseks.

Eesti keel. Vene keele eripärad Eestis, märgitud sh. <https://sonaveeb.ee/>

Kursus 2 „Meedia ja mõjutamine“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb tänapäevast teabekeskkonda ja selle arengut kujundavaid protsesse, selgitab kommunikatsiooni olemust ja toimumise tingimusi;
- 2) leiab meediatekstist argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted, selgitab teksti autori eesmärgi ning motive;
- 3) eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast, kontrollib infoühiku sisu tõesust, sealhulgas tõlgitud info tähendusvälja muutumist;
- 4) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;
- 5) tunneb meediakanaleid, analüüsib nende erijooni, iseloomustab erinevaid meediažanre;
- 6) analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni erinevusi ja osalejate taotlusi;
- 7) hindab kriitiliselt meediamanipulatsioone, tunneb ära propaganda, libauudised ja müüdiloomed;
- 8) väljendab oma seisukohta loetu, kuuldu ja nähtu kohta ning valib selleks sobivad keelevahendid;

9) analüüsib kriitiliselt oma meediakäitumist, sh sotsiaalmeedias, ja kohandab seda vastavalt olukorrale;
10) leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti, eristab privaatset ja avalikku informatsiooni.

Õppesisu

Kommunikatsioon, kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused. Infoühiskond, selle iseloomulikud jooned.

Meediaetika.

Meedia kui diskursuse kujundaja. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu eripära. Verbaalse teksti tajumise heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus.

Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Tunde- ja faktipõhised argumendid. Keeleline manipulatsioon.

Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine.

Fakti ja arvamuse eristamine. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.

Reklaam (kommertsreklaam, poliitreklaam, sotsiaalkreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus, tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused.

Olulisemad meediažanrid: uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus, arvustus. Kvaliteet- ja meelelahutusajakirjanduse erinevused.

Lühiülevaade meedia ajaloost. Meediakanalid: raadio, televisioon, uudiste portaalid, sotsiaalsõrgustikud. Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia.

Meediatekstide kriitiline ja teadlik lugemine.

Konkreetsed lõimingu näited

Lõiming eesti keelega: õpilastel palutakse tutvuda eestikeelsete meediaajaloo allikatega, teha tõlge.

Lõiming eesti ja inglise keele tundidega erinevates keeltes publitsistlike tekstidega tegelemisel. Info võrdlus, mida meedia eri keeltes pakub.

Kursus 3 „Tekst ja stiil“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib ja võrdleb erinevaid keelekasutuse valdkondi ning eesmärgi;
- 2) arvestab suhtlemisel partneriga, argumenteerib oma seisukohti, esitab näiteid;
- 3) väljendab oma mõtteid ja tundeid, arvestab suhtlussituatsiooni ja -eesmärgi, järgib stiili- ja etiketinorme;
- 4) arvestab ja analüüsib tekstide stiiliomadusi, eristab stiililt erinevaid tekste nende keeletunnuste alusel;

- 5) tunneb tekstis ära keelelise mõjutamise viise ja vahendeid, hindab teabetekstidest leitud teavet kriitiliselt, kasutab seda sihipäraselt;
- 6) analüüsib teksti eesmärki, sisu, kasutuskonteksti, ülesehitust, grammatikat, sõnavara ja stiili;
- 7) korrigeerib ja redigeerib oma teksti, kasutab otstarbekalt keeleallikaid ja teabekeskkondi, teeb teadlikke keelevalikuid;
- 8) loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib ning kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati;
- 9) rakendab omandatud sõnavara kõnes ja kirjalikus tekstiloomes.

Õppesisu

Stiil ja stilistika. Keele erinevad kasutusvaldkonnad: argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel. Stiilivärving ja -viga. Keele eri kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead.

Teksti kommunikatiivne funktsioon. Suhtlussituatsioon. Keeleline mõjutamine. Suhtlemine internetis. Individuaalne stiil.

Tekstide kasutusvaldkonnad. Funktsionaalstiilid. Tarbetekstid, nende keelelised erijooned. Teadustekstid, nende keelelised erijooned. Publitsistikatekstid, nende keelelised erijooned. Kõnekeel ja selle keelelised erijooned. Ilukirjandustekstid ja nende väljendusvahendid.

Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs: eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil. Keelevalikud veebisuhtluses.

Teksti vormilised ja keelelised tunnused. Teksti sidusus. Leksikaalsed ja grammatilised sidususvahendid. Teksti sisu terviklikkus.

Uurimistöö. Uurimiseesmärgi sõnastamine, uurimismaterjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimine ja tsiteerimine. Lause- ja lõiguviited, viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine uurimistöös.

Mitteverbaalsed teabeedastusvahendid kirjalikus tekstis: illustratsioonid, graafikud, skeemid, fotod, emotikonid jt.

Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.

Konkreetsed lõimingu näited

Kirjandus. Vaated uuritava teose autoristiilile. Valik katkendeid hetkel õpitavast teosest, milles kajastub vene keele tunnis kõneldav stiil (kui see on võimalik).

Bioloogia, füüsika, keemia. Töö teaduslikus ja populaarteaduslikus stiilis kirjutatud tekstidega.

Ajalugu. Töö publitsistlike tekstidega.

Võõrkeeled. Vene ja võõrkeelsete tekstide võrdlus. Järeldused, et stilistilised jooned säilivad tekstides, olenemata keelest, millele nad on loodud.

Kursus 4 „Suuliste tekstide vastuvõtt ja loomine“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teadvustab vene keele rolli suhtlemisel erinevate partneritega;
- 2) koostab eri allikatest pärineva info põhjal suulise kokkuvõtte või teeb ettekande;
- 3) edastab oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid nii isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses;
- 4) kuulab avalikku esinemist, hindab seda kriitiliselt, esitab ettekandjale küsimusi;
- 5) loob suulisi tekste vastavalt suhtluseesmärgile ja -olukorrale;
- 6) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti aruteludes;
- 7) võtab vastu ja loob ise eri stiilis suulisi tekste.

Õppesisu

Suulise kõne üldjooned: erinevus kirjalikust kõnest, suulise kõne omapära, spontaanne ja semispontaanne kõne, suulise kõne situatsioonid ja tüübid, suulise kõne struktuur ja keelelised vahendid. Kõne põhiomadused: sisukus, loogilisus, kohasus, täpsus, puhtus, õigsus, rikkus, ilmekus. Kõne sisukus, informatiivsus. Sõnakasutuse täpsus. Sünonüümid, paronüümid, mitmetähenduslikud sõnad, homonüümid.

Suuline kõnekeel kirjakeele liigina. Dialoog ja selle põhiomadused: spontaansus, eesmärgid (infovahetus, info saamine, palve, hoiatus jne), repliikide pikkus, struktuuri vastavus eesmärkidele, lühendatud laused, kõnekeelele loomulik foneetika ja intonatsioon. Sünonüümide roll kõnekeeles (täendus, stilistika). Kõnekeele etikett.

Suuline ametlik kõne: põhiomadused, aktuaalsed tüübid ja nende eripära vastavalt teksti eesmärgile. Ametlikus kõnes dialoog ja monoloog. Intonatsiooni ja žestide roll. Ametlikus keeles kasutatavad normid ja konstruktsioonid (sh stambid ja sabloonid). Ametlik vestlus, koosolek.

Suuline teaduskõne: erisused, keelelised vahendid, terminoloogia mõiste, informatiivne žanr. Loengu ülesehitus, konspekterimine. Ettekanne: teema, allikad, ülesehitus, esitus. Kriitikakultuur. Ettekande hindamiskriteeriumid. Laensõnade roll teadustekstis ja üldises kõnekultuuris.

Suuline avalik kõne: erisused ja žanrid. Diskussioon, selle eesmärgid ja tüübid. Argumenteerimine. Intervjuu, selle struktuur, küsimuste esitamine. Kõnekultuur: parasiitväljendid ja žargonismid. Oraatorikõne, selle liigid, eesmärgid ja sisu. Kommunikatsiooni ebaõnnestumised.

Konkreetsed lõimingu näited

Võimalik on lõiming kõigi õppeainetega, kus on vaja luua suuline tekst: sõnum, dialoog, diskussioon, arutelu jne. Oluline on jälgida erinevust vormižanrite tekstide loomises teistes keeltes (välis-, eestikeelsed).

Kursus 5 „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loetleb kirjaliku keelekasutuse erijooni ning väljendab end kirjas korrektselt;
- 2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti kirjalikult;
- 3) hindab kriitiliselt eri allikatest pärinevat infot ja seisukohti, koostab nende põhjal kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) toimetab tagasiside põhjal enda koostatud kirjalikke tekste, annab tagasisidet teiste tekstidele;
- 5) iseloomustab erinevaid meedia- ja tarbetekste, kirjutab arvamusloo ja arvustuse;
- 6) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;
- 7) omandab peamiste ametlike dokumentide kasutamise ja vormistamise nõuded;
- 8) valdab vene kirjakeelt, järgib õpitud keelereegleid, kasutab elektroonilisi keeleallikaid;
- 9) võtab vastu ja koostab ise eri liiki kirjalikke tekste.

Õppesisu

Kirjalik kõne, selle iseloomustus ja erinevus suuliselt kõnest.

Tekstitüübid: jutustav, kirjeldav ja arutlev tekst. Tekstiliigid: kirjand ja essee. Arutlev kirjand, selle ülesehitus. Argumentide liigid. Essee kui vaba tekstitüüp. Konspekt ja referaat.

Meediatekstitid. Publitsistika. Eri liiki meediatekstide vastuvõtu eripära. Uudis, intervjuu, reportaaž, kolumn, arvustus. Reklaami eesmärgid ja liigid. Kirjalikud meediatekstitid ja nende usaldusväärsus. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Elektroonilised ja trükiväljaanded.

Tarbetekstitid. Avalduse, juhendi, volituse, allkirjastatud tõendi ja CV kirjutamine. Ametlik kiri. Ametlikud tekstid elektroonilisel kujul. Tekstide loomine internetis. Internetisuhtluse etikett.

Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine. Eri liiki kirjalike tekstide väljendusvahendid ja mõjutamisvõtted.

Konkreetsed lõimingu näited

Võimalik on lõiming kõigi õppeainetega, kus on vaja luua kirjalikku teksti: essee, referaat, annotatsioon, vormide täitmine. Samuti töövormides, mis nõuavad oskust tekstist saadud infot kriitiliselt hinnata. Oluline on jälgida erinevust vormižanrite tekstide loomises teistes keeltes (välis-, eestikeelsed).

Kursus 6 „Praktiline vene keel“

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) väärtustab kirjaoskust inimese kultuursuse ja haridustaseme näitajana;
- 2) parandab ja kinnistab oma õigekeelsus- ja kirjakeeleoskust;

- 3) loob ja vormistab kirjalikke tekste vastavalt õigekirja- ja grammatikareeglitele;
- 4) kasutab tekstiloomes vajalikke (veebi)sõnastikke;
- 5) loeb erinevaid tekste, arendab oma kirjaoskust ja rikastab sõnavara.

Õppesisu

Ortograafia. Vene ortograafia peamised printsiibid.

Täishäälikute õigekiri sõna lihttüves. Täishäälikute õigekiri ж, ч, ш, щ, ц järel eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnade lihttüves, sufiksis ja sõnalõpus. Kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves. Nimisõnade, omadussõnade, kesksõnade käändelõppude ja tegusõna pöördelõppude õigekiri. Eesliidete õigekiri. ъ ja Ѣ kasutamine vene sõnaõnades ja laensõnaõnades. Ъ õigekirjutus ж, ч, ш, щ järel eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnaõnades. Kokkukirjutamine ja sidekriips eri sõnaliikide puhul ning sõnaõnades komponentidega пол- ja полу-. Sufiksile õigekiri eri sõnaliikides. н ja нн eri sõnaliikides. не kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidega. не ja ни eristamine. Määrsõnaõnate õigekiri. Arvsõnaõnate õigekiri. Tuletatud ees- ja sidesõnaõnate kirjutamise komplitseeritud juhud. Suurtähtede õigekirjutuse rasked juhud.

Interpunktatsioon. Vene interpunktiooni printsiibid. Lauselühendiga lihtlause. Kirjavahemärgid üksikute, korduvate ja paarissidesõnaõnadega koondlauses. Lause kõrvalliikmete kirjavahemärkidega eraldamine (обособление). Kirjavahemärgid täpsustava, selgitava ja täiendava tähendusega lauseliikmete puhul. Kirjavahemärgid kiilsõnaõnate ja kiillausetega ning ütte ja hüüdsõnaõnadega lausetes. Võrdlustarindid. Tarindid sidesõnaga как. Kirjavahemärgid rind-, põim- ja sidesõnaõnate lauses. Jutumärgid ja teise isiku kõne: tsiteerimisviisid, kirjavahemärgid teise isiku sõnu ning dialoogi edastades. Epigraafi vormistamine.

Süsteemaatiline sõnavaraarendus (nt harvem esinevad sõnad, sõnamoodustus). Sõnavara täiendamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine.

Konkreetsed lõimingu näited

Võimalik on lõiming kõikide õppeainetega, s.t. mis tahes eriala tekst nõuab asjatundlikku vormistamist.

Võõrkeeled: laenatud sõnaõnate kirjutamine, sarnasused/erinevused süntaksis on kirjavahemärgi kujundamise variandid.

Ajalugu: vene graafika ja õigekirja reformid Kunst - kalligraafia, kirjalikud tekstid visuaalsetes žanrites.

2.3. Kirjandus

2.3.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, milles õpilane kujundab oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab suhtluskultuuri ja väljendusoskust, teadvustab kultuuri eripära ja mitmekesisust ning mõtestab ühiskonna- ja kultuurinähtusi sügavamalt. Kirjandus kui õppeaine suunab õpilast mõistma ja väärtustama nii varasema kui ka praeguse aja kultuuri ning panustama ka ise kultuuri tarbimisse ja loomisse.

Gümnaasiumi kirjandusõpetuses toetub õpilane põhikooli kirjandustundides omandatule. Lugemis- ja tekstitoimingud on jätkuvalt kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Teoseid käsitledes keskendutakse lugeja kaasaloovale rollile, tõstetakse esile tema seisukohti ja hinnanguid, rõhutatakse tekstiga suhtlemise tunnetuslikku ja kogemuslikku külge. Lugeja vastuvõtuvõimet arendades, eri žanris tervikteoseid ja tekstikatkendeid analüüsides ning tõlgendades õpib õpilane tajuma elulisi olukordi ja taustu, lahkama aktuaalseid teemasid ja probleeme ning märkama vaatepunktide erinevust arvamuste ja hoiakute kujunemisel. Lugeja vaatepunkti rõhutavat teosekäsitlust täiendab kirjandusteadusliku sihiseadega tekstikeskne lähenemisviis, kus metakeele kaudu keskendutakse teose sisemiste seaduspärasuste avastamisele. Kuna sõnakunstiteos põhineb kujundikeelel, siis omandab õpilane lugedes oskuse hinnata ja mõista ilukirjanduse poeetikat selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses.

Tekstivälist konteksti uurides mõistab õpilane mitmesuguste keele-, ajaloo- ja kultuuriteadmiste olulisust teose kui terviku mõistmisel. Kultuuriloolise tausta kujundamisel märkab õpilane seoseid teiste õppeainetega, nagu ajaloo, inimese- ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, muusika, kunsti ja filosoofiaga ning väärtustab kirjandust kultuuriruumi olulise osana.

Õppeaine põhisisu on kirjandusteoste lugemine ja käsitlemine, mis arendab esteetilist tunnetust, ent soodustab ka rahvuskultuurilise teadvuse ja eneseteadvuse arengut. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele ning teksti analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kirjandus võimaldab õpilasel teadvustada oma mina ja ainulaadsust muutuvast maailmast ning soodustab elueesmärkide teadlikku valikut. Kirjanduse käsitlemine gümnaasiumis on suunatud eelkõige sellele, et arendada lugejateadvust ning isiksuslikku – vastutavat ja emotsionaalset suhet kirjandusega.

Kooli kohustuslikud kirjanduskursused on „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ I, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ II, „Kirjandus ja ühiskond“, mis võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle

arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseseid ja -väliseid lõiminguvõimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab varem õpitut.

Kursuse „**Pärimus ja kirjandus**“ kaudu mõistab õpilane kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri, kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni ning iseenda seotust selle lõputult jätkuva ahelaga. Pärimus on kogu kultuuri alus ja ühel ajal nii maailmapildi looja kui ka säilitaja. Õpilane teadvustab pärimusel põhinevat ilukirjandust lugedes, kui suurel määral tugineb kogu kultuur arhetüüpidele ja müütilistele motiividele. Kursuse käigus teadvustab õpilane tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide ja eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. Euroopa kultuuri mõistmiseks on mõõdapääsmatu tunda ka piiblitlugusid, mis väärivad praeguses maailmas rohkem teadvustamist.

Kursus „**Identiteet ja eesti kirjandus**“ keskendub identiteedilooale, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana, ühtlasi näidata, kuidas identiteetid ajas ja ruumis dünaamilise ja dialoogilise protsessi käigus muutuvad, samastumist ja eristumist võimaldavad. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Laiemalt käsitletakse mitmesuguseid rahvuskultuurilisi identiteete, mille tuumväärtused avanevad kirjanduslike narratiivide (lugude) ja kujundite (sümbolite) kaudu. Teoste valik suunab õpilast lugema Eesti autorite loomingut ja väärtustama seda kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Kursuste „**Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses**“ I–II käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri kui terviku arengust, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses. Esimene kursus hõlmab ajavahemikku antiigist romantismini ja teine realismist postmodernismini.

Kursused toetavad õpilase kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujunemist. Erinevalt teistest gümnaasiumi kirjanduskursustest on kirjandusloo kursused üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, mis ei tähenda seda, et võrdse põhjalikkusega peaks käsitlema kõiki ajastuid. Nagu teistegi kirjanduskursuste puhul jääb õpetajale vabadus valida, millistele teostele, žanritele, vooludele ja ajastutele rohkem keskenduda. Kursused arendavad oskust mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis. Oluliseks oskuseks on märgata tunnuseid, poeetilisi väljendusvahendeid ja leida infot, mille alusel tekste analüüsida ja tõlgendada.

Kursustel õpitu aitab näha põhjuslikke seoseid ajaloolise kultuurisituatsiooni ja sellel ajal sündinud loomingu vahel. Õpilasel on kergem mõista kirjandusvoolude tekkepõhjust, erinevusi

ja arengut, kui need on esitatud kronoloogilises järgnevuses ja võimaldavad omavahelist võrdlemist. Teoste käsitlemine kirjandusloolises järgnevuses võimaldab õpilasel paremini tajuda kirjandust protsessina, mitte üksikute kirjandusteoste jadana. Ajaloolisi kirjandusžanre tänapäevaste näidetega kõrvutades saab leida põnevaid seoseid.

Kursus „**Kirjandus ja ühiskond**“ võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Kursus, mis hõlmab olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid, põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärgudel kõige suuremad ning nende tähtsus murranguline. Kursus võimaldab kirjanduse kaudu analüüsida nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme. Arvestades, et õpilaste emakeel on vene keel, loevad õpilased tekstikatkendeid tuntumatelt autoritelt, võimekamad õpilased loevad vähemalt ühe tervikteose. Käsitletakse A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ (I osa), A. Gailiti ja J. Krossi loomingut, katkendeid F. R. Kreutzwaldi „Kalevipojast“, samuti B. Alveri, P.-E. Rummo, J. Kaplinski, J. Viidingu ja D. Kareva luulet. Võtmeautorina käsitletakse A. H. Tammsaaret, tema elu ja loomingut ajastu kontekstis, keskendudes teosele „Tõde ja õigus“ I osa. Kõiki ülejäänud autoreid käsitletakse seostatuna Tammsaarega. Valiku põhjus on näidata õpilastele 19. sajandi teise poole ja 20. sajandi alguse elukeskkonda ja hoiakuid, üleminekut maaelult linnaelule.

Valitud lugemistekstid võimaldavad käsitleda kursuste õppesisu ja saavutada õpitulemused ning toetavad üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Tundides käsitletakse kirjandust laiemas kultuurilises kontekstis ning julgustatakse õpilasi rohkem lugema ning teadvustama, et kirjanduse tundmine on enese harimise viis.

Kirjandustundides tegeletakse ajalehe tekstidega kahe maailmasõja vahelisel perioodil, mis avab paremini toonast ühiskondlikku tausta ning on kasulik vene emakeelega õpilastele kirja arengu muutuste mõistmiseks (nt teksti korrigeerimine kaasaegsesse keelde).

Kirjandusõpetuses analüüsitakse tekste ja ka pilte (reklaamid ajalehes, filmikaadrid), mis annab õpilastele võimaluse mitmekülgseks tõlgenduseks, parandab analüüsioskust, toetab mälu ja arendab esinemisoskust. Samuti kasutatakse kirjandusteose analüüsimisel teksti ja filmikatkendi illustreerimist. Tundides suunatakse õpilasi ise tekstilist (eelkõige luuletused) ja pildilist materjali otsima. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstileikide vahelisi seoseid, nt kirjandus ja kunst ühel ajastul. Võimaluse korral korraldatakse kohtumisi kirjanike ja tõlkijatega.

2.3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;
- 2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;
- 3) tunneb mitmekülgsemalt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;
- 4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;
- 5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.

2.3.3. Õpitulemused ja õppesisu

Kursus „Kirjandus ja ühiskond“	
Õppesisu	Õpitulemused
Õppeteemad: 1) Tammsaare kui tugipunkt 2) Elu maal ja linnastumine 3) II MS, selle mõju eesti kirjanikele ja kirjandusele.	Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luulekogu, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; 2) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid; 3) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses; 4) toob loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes näiteid ajastu ja inimese kujutamisest, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle; 5) analüüsib kirjandusteost mõne 20. või 21. sajandi mõtte- või kirjandusvoolu kontekstis, leiab tekstist iseloomulikke tunnuseid ja näiteid; 6) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiskiise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.
Konkreetsed lõimingu näited: lõiming perekonnaõpetusega - Tammsaare pere lugu	

Kursus „Pärimus ja kirjandus“	
Õppesisu	Õpitulemused
Õppeteemad: Pärimus ja folkloor. Pärandi funktsioonid ühiskonnas. Pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine. Rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid. Folkloor internetis ja avalikus ruumis. Müüdid tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas. Intertekstuaalsus. Argimütoloogia. Muinasjutt kirjanduses (nt Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumäng“, Jaan Kaplinski „Kaks päikest“, Maurice Maeterlinck „Sinilind“, Joanne Harris „Ruunimärgid“, Neil Gaiman „Coraline“, Dino Buzzati „Koer, kes oli näinud jumalat“, Paulo Coelho „Alkeemik“, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“). Müüdi olemus ja liigid. Müütiline aeg ja ruum. Eri rahvaste loomis- ja hävingumüüte. Antiikmüüdid ja Homeroose eeposed Euroopa kirjanduse lätena. Sophoklese „Kuningas Oidipus“. Antiikmütide tõlgendused (nt Oscar Wilde „Dorian Gray portree“, Bernard Shaw „Pygmalion“, Margaret Atwood „Penelopeia“, Jeanette Winterson „Taak“, Alexander McCall Smith „Unenägu Angus“, Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“, Maurice Druon „Zeusi mälestused“, Gert Helbemäe „Ohvri laev“, Jaan Kaplinski „Achilles“, Mati Unt „Vend Antigone, ema Oidipus“). Arhetüüpsed müüdimotiivid. Arhetüüpsed tegelasi müütidest (nt Odysseus, Achilleus, Narkissos, Pygmalion, Sisypheos, Oidipus). Antiikmüüdid teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm). Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst. Piiblilood ja nende tõlgendused (nt „Aadama mäng“, Dante Alighieri „Jumalik komöödia“, Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Hermann Hesse „Eurooplane“, Anton Hansen Tammsaare „Juudit“, Ain Kalmus „Juudas“, Friedebert Tuglas „Poeet ja idioot“). Piiblimotiivid luules (nt Johann Wolfgang Goethe, Marie Under, Betti Alver, Ernst Enno, Karl Ristikivi, Uku Masing, Doris Kareva). Vana ja uue testamendi tegelasi. Piiblilood teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater, arhitektuur jm). Arhetüüp kirjanduses. Arhetüüpsed teemad, süžeed ja rändmotiivid. Kirjandusteoste arhetüüpsed tegelasi (nt Miguel de Cervantes „Don Quijote“, Molière „Don Juan“, William Shakespeare „Hamlet“, Johann Wolfgang Goethe „Faust“, Bram Stoker „Dracula“, August Gailit „Toomas	Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, ilukirjandusteoste katkendeid ja kursuse sisuga seotud teabetekste; 2) analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi; 3) mõtestab pärandkultuuri olemust, funktsioone, väljendusvõimalusi ja tähendust tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas ning iseenda kogemuse põhjal; 4) nimetab müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ning arhetüüpsed müüdimotiive, leiab neid käsitletavatest ilukirjandusteostest; 5) analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilistest väärtustest lähtuvalt; 6) kirjeldab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu, kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust, nimetab eepose arhetüüpsed tegelasi, teemasid ja motiive ning analüüsib nende kasutamist teiste autorite loomingus; 7) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 8) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Nipernaadi“). Arhetüüpsed lood teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater, arhitektuur jm).

Eepos. Keskaegsed kangelaseeposed. Kangelase arhetüüp. Islandi eepika. Iiri saagad. Põhjamaade müüte. Villy Sørensen „Ragnarok. Jumalate lugu“. Rahvuseeposed (nt Elias Lönnrot „Kalevala“). „Kalevipoeg“ kui tüvitekst. Rahvuseepose sünnilugu, tegelased ja motiivistik. „Kalevipoja“ tegelaskujud ja motiivid kirjanduses (nt Kalju Lepik, Kalev Kesküla, Olavi Ruitlane, Contra, Kivisildnik, Friedebert Tuglas, Enn Vetemaa, Kerttu Rakke, Kristian Kirsfeldt), teistes kultuurivaldkondades (nt koomiks, kujutav kunst, muusika, teater) ja avalikus ruumis (nt reklaam, meemid, poliitika, tänavakunst).

Eestlaste mütoloogiline maailmapilt (nt Friedrich Robert Faehrmann, Matthias Johann Eisen, Lennart Meri, Hasso Krull, Valdur Mikita). Mütoloogilised narratiivid ja tegelased eesti folklooris ja kirjanduses (nt August Kitzberg „Libahunt“, Aino Kallas „Hundimõrja“, Anton Hansen Tammsaare „Põrgupõhja uus Vanapagan“, Andrus Kivirähk „Rehepapp“, Friedebert Tuglas „Maailma lõpus“, Hasso Krull „Kui kivid olid veel pehmed“). Müütilisi tegelasi (nt vanapagan, libahunt, kratt, hiidnaine). Paroodia: rahvusmütoloogia kõverpeeglis (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“, Indrek Hargla „French ja Koulu“). Eesti mütoloogiline maailmapilt teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm).

Mütoloogiline mõõde eri žanrites. Maagiline realism (nt Gabriel García Márquez „Kadunud aja meri“, Jorge Luis Borges novelles, Ben Okri „Jumalaid hämmastades“, Haruki Murakami „Elefant haihtub“, Leslye Walton „Ava Lavenderi iseäralikud ja kaunid kannatused“, Patrick Süskind „Parfüüm“; Mehis Heinsaare, Andrus Kivirähki, Edvin Aedma novelles). Moondumismüüdid (nt Franz Kafka „Metamorfoos“). Õuduskirjandus (nt Edgar Allan Poe, Howard P. Lovecraft, Stephen King, Herta Laipaik, Indrek Hargla). Lüüriline luule (nt Hanneleele Kaldmaa, Joosep Vesselov).

Mõisted: allusioon, arhetüüp, eepos, folkloor, intertekstuaalsus, maagiline realism, mütoloogia, müüt, paroodia, pärimus, saaga, tüvitekst, õuduskirjandus.

Kursus “Identiteet ja eesti kirjandus”	
Õppesisu	Õpitulemused
1) Luterlus kui Eesti hariduse alus 2) Ajalugu läbi kirjanduse “Mahtra sõda”, “Hõbevalge/m”, Kalevipoeg, “Viimne reliikvia” 3) Kaali kraater 4) Eesti vanad usundid 5) Kloostrid 6) Eesti ajakirjanduse ja haritlaskonna teke	1) loeb läbi katkendeid tuntumatest proosa- või draamateostest, loeb tuntuimate autorite luulekogusid, vahendab oma lugemis ja kultuurikogemust nii rühmaaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; 2) analüüsib ja tõlgendab erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teoste tuginedes arutluse; 3) kirjeldab ja võrdleb kirjandusteoste tuginedes eestlase kultuurimälu ja väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel; 4) arutleb loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes ühiskondlike ja kultuuriliste teemade, probleemide ja sündmuste üle ning toob nende kohta tekstist näiteid; 5) analüüsib ja tõlgendab loetud proosa- ja draamateoste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelassuhteid ja -kõnet, sündmustikku ja kompositsiooni; 6) analüüsib ja mõtestab luuletuste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema ja põhimotiivid, iseloomustab lüürilist aegruumi ja vaatepunkti, seostab kujundiloomet, meetrikat ja stroofikat sisuga, kirjeldab luuletuste meeoleolu ning avab nende tähendusi; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“	
Õppesisu	Õpitulemused
Õppeteemad: Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine antiigist kuni romantismini. Žanri olemus, žanrite kujunemine ja muutumine. Kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eepika, lüürika ja dramaatika arenguid kirjandusloos. Näiteid erinevatest ajastutest ja vooludest, eesti ja maailmakirjandusest. Kirjanduse seosed ühiskondlike, kultuuriliste ja ajalooliste muutustega. Dramaatika. Tragöödia ja komöödia teke ja areng. Antiiktragöödia, keskaegne liturgiline draama, renessansiaegne draama, <i>commedia dell’arte</i> ,	Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi; 2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangu teosest; 4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiseviise, võrdleb vähemalt kahe teose

romantiline draama, psühholoogiline draama (nt <i>Sophokles</i>, <i>William Shakespeare</i>, <i>Nikolai Gogol</i>, <i>Lydia Koidula</i>). Lüürika ja lüroepika. Luulevormide ja -žanrite teke ja areng. Ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poeem, sonett (nt <i>Dante Alighieri</i>, <i>Aleksandr Puškin</i>, <i>George Gordon Byron</i>, <i>Kristjan Jaak Peterson</i>). Luulet eri rahvastelt. Eepika. Eepos antiigis, keskajal ja romantismis. Novelli teke ja areng (nt <i>Edgar Allan Poe</i>, <i>Guy de Maupassant</i>). Romaani teke ja areng (nt <i>Cervantes</i>). Valgustuskirjandus. Filosoofiline ja satiiriline proosa (nt <i>Daniel Defoe</i>). Valgustuskirjandus Eestis. Romantismi kujunemine ja tunnused. Romantiline romaan (nt <i>Walter Scott</i>, <i>Emily Jane Brontë</i>, <i>Victor Hugo</i>, <i>Prosper Mérimée</i>). Värssromaan (nt <i>Aleksandr Puškin</i>). Kirjanduslikud väikevormid: miniatuur, aforism (nt <i>Baltasar Gracián</i>). Mõisted: aforism, ballaad, draama, draamatika, eepika, eepos, epigramm, hümn, jutustus, kirjandusvool, klassitsism, komöödia, luule, lüürika, lüroepika, miniatuur, novell, poeem, proosa, realism, romaan, romantism, rüütliromaan, satiir, sonett, žanr, tragöödia, valm, värssromaan.	sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust; 5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle; 6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.
--	--

Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“	
Õppesisu	Õpitulemused
Õppeteemad: Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine realismist kuni postmodernismini, 19. sajandi II poolest kuni 21. sajandi alguseni. Kirjandusteose seosed ajastu kultuuri ja ajalooga, kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eesti kirjandus maailmakirjanduse kontekstis. Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses (nt <i>Charles Dickens</i>, <i>Honore de Balzac</i>, <i>Fjodor Dostojevski</i>, <i>Lev Tolstoi</i>). Realismi edasiarendused. Naturalism (nt <i>Émile Zola</i>). Estetism (nt <i>Oscar Wilde</i>). Realismi kujunemine ja eripära eesti kirjanduses (nt <i>Eduard Vilde</i>, <i>August Kitzberg</i>, <i>Juhan Liiv</i>). Realistlik romaan (nt <i>Anton Hansen Tammsaare</i>). Modernistlikud suundumused luules. Sümbolism (nt <i>Arthur Rimbaud</i>). Uusromantiline sümbolism (nt <i>Aleksandr Blok</i>, <i>Eino Leino</i>). Avangardistlik luule (nt <i>futurism</i>, <i>ekspressionism</i>, <i>dadaism</i>, <i>sürrealism</i>, <i>imažism</i>; nt <i>Vladimir Majakovski</i>, <i>Joseph Brodsky</i>, <i>Thomas Stearns Eliot</i>).	Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi; 2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi; 4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiskiise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust; 5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle; 6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse

Maailmaluule pärast II maailmasõda (nt <i>Pablo Neruda</i>, <i>Sylvia Plath</i>). Biitnikud (nt <i>Charles Bukowski</i>). Eesti luule alates 20. sajandist. Kirjanduslikud liikumised ja rühmitused: Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad (nt <i>Gustav Suits</i>, <i>Marie Under</i>, <i>Henrik Visnapuu</i>). Avangardistlik luule (nt <i>sümbolism</i>, <i>ekspressionism</i>, <i>futurism</i>, <i>sürrealism</i>; nt <i>Ernst Enno</i>, <i>Andres Ehin</i>). Pagulasluule (nt <i>Bernard Kangro</i>, <i>Ivar Grünthal</i>, <i>Karl Ristikivi</i>). Luuleuuendus, kassetipõlvkond ja selle järellaine (nt <i>Jaan Kross</i>, <i>Paul-Eerik Rummo</i>, <i>Jaan Kaplinski</i>, <i>Viivi Luik</i>). Seisakuaja luule (nt <i>Juhan Viiding</i>, <i>Doris Kareva</i>). Luule siirdeajastul ja sajandivahetusel (nt <i>Indrek Hirv</i>, <i>Triin Soomets</i>). Nüüdisluule (nt <i>Kristiina Ehin</i>, <i>Maarja Kangro</i>, <i>Mart Kangur</i>, <i>Kalju Kruusa</i>, <i>Sveta Grigorjeva</i>, <i>Carolina Pihelgas</i>). Modernistliku draama kujunemine ja tunnused. Psühholoogiline draama (nt <i>Henrik Ibsen</i>, <i>Anton Tšehhov</i>). Sümbolistlik draama (nt <i>Maurice Maeterlinck</i>). Eepiline teater (<i>Berthold Brecht</i>). Absurdidraama (nt <i>Samuel Beckett</i>). Sotsiaalpsühholoogiline draama (nt <i>Edward Albee</i>, <i>Eugene O'Neill</i>). Draama postmodernismi ajajärgul (nt <i>Harold Pinter</i> või <i>Tom Stoppard</i>). 20. sajandi eesti draama (nt <i>Eduard Vilde</i>, <i>Oskar Luts</i>, <i>Juhan Smuul</i>, <i>Enn Vetemaa</i>, <i>Andrus Kivirähk</i>, <i>Jaan Tätte</i>). Postmodernistlik draama (nt <i>Mati Unt</i>). Dramaturgia nüüdisteatris (nt <i>Merle Karusoo</i> või <i>Tiit Ojasoo</i> ja <i>Ene-Liis Semper</i>). Modernistlikud suundumused proosas. Süvapsühholoogiline romaan (nt <i>William Faulkner</i>). Kadunud põlvkond ja sõjaromaan (nt <i>Ernest Hemingway</i>, <i>Erich Maria Remarque</i>, <i>Aleksandr Solženitsõn</i>). Eksistentsialism (nt <i>Franz Kafka</i>, <i>Jean-Paul Sartre</i>). Idamaiste usundite mõjud kirjanduses (nt <i>Hermann Hesse</i>). Biitkirjandus (nt <i>William S. Burroughs</i> “Alasti lõunasöök” või <i>Jack Kerouac</i> “Teel”). Postmodernistlik romaan (nt <i>Kurt Vonnegut</i>, <i>Umberto Eco</i>, <i>Vladimir Nabokov</i>, <i>Sergei Dovlatov</i>). Lühiproosa (nt <i>Jorge Luis Borges</i>). Eesti proosakirjandus. Kujunemisromaan (nt <i>August Gailit</i>). Ajalooline romaan (nt <i>Jaan Kross</i>, <i>Karl Ristikivi</i>). Postmodernism eesti proosas (nt <i>Vaino Vahing</i>, <i>Nikolai Baturin</i>). Novelližanri areng (nt <i>Peet Vallak</i>, <i>Ervin Õunapuu</i>, <i>Mehis Heinsaar</i> või <i>Martin Algus</i>, <i>Mait Vaik</i>).	põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.
--	---

Nüüdisproosa arenguid. Omaeluloolisus (nt Maarja Kangro, Mudlum). Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, avangard, dadaism, eksistentsialism, ekspres-sionism, estetism, futurism, imažism, impres-sionism, kassetipõlvkond, kujunemisromaan, modernism, omaelulooline romaan, postmodern-nism, (säva)psühholoogiline romaan, sümbolism, sürrealism, uusromantism.	
--	--

EESTI KEEL (valikkursus)

Õppeaine kirjeldus

Nagu teised Eesti gümnaasiumid, pingutab Narva Keeltelütseumi koolipere selle nimel, et õpilased õpiksid eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda, osaleda aktiivselt ühiskondlikus tegevuses, jätkata õpinguid eesti keeles ning tulla edukalt toime tööturul.

Narva on tuntud oma unikaalse keelelise ja kultuurilise eripära poolest. Enamus Narva elanikest on venekeelsed, mis teeb eestikeelsele õpetamisele ülemineku väljakutseks. See tähendab, et õpilaste eesti keele oskus võib olla erineval tasemel, mis omakorda mõjutab nende õppimisvõimet eestikeelses õppes. Õpilaste ja nende vanemate motivatsioon eesti keele õppimiseks mängib olulist rolli. Positiivne suhtumine ja toetus kodust võivad oluliselt mõjutada õpilaste keeleõppe edukust. Eestikeelsele õpetamisele üleminek Narvas nõuab põhjalikku planeerimist, paindlikkust ja pidevat toetust nii õpilastele, õpetajatele kui ka kogukonnale tervikuna.

Arvestades väljakujunenud olukorda, vajab gümnaasiumi õpilane lisatunde, et arendada ja täiendada eesti keele oskust, muuhulgas grammatika teadmiste süvendamiseks ja kirjutamisoskuse lihvimiseks. Sellele eesmärgile on pühendatud eesti keele valikkursus.

Eesti keele valikkursus koosneb neljast 35 tunnisest kursusest:

10.klass – 1.kursus,

11.klass – 2.kursus,

12.klass – 3.kursus, 4.kursus, 5.kursus.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud

Gümnaasiumilõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab kas B2- või eakohase C1-keeleeoskustaseme, mis tähendab, et ta: 1) tunneb ja kasutab eestikeelset meediat, jälgib Eestis toimuvat; 2) mõistab üksikasjalikult pikemaid ja keerukamaid eri valdkonna tekste; 3) kasutab keelt loomulikult, paindlikult ja tulemuslikult enamikus suhtlusolukordades; 4) arutleb olulistel ühiskondlikel teemadel; väljendab, põhjendab ja kaitseb oma arvamusi ja seisukohti täpselt ja ladusalt; 5) kirjutab sobiva ülesehituse ja väljenduslaadiga eri žanris ja stiilis tekste.

Kursus 1 Grammatika süvendatud käsitus. PÕÖRDSÕNA

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
Astmevaheldus. Välte- ja laadivaheldus pöörd- ja käändsõnas	• saab aru välte- ja laadivahelduse erinevustest;
Tegusõna vormistik	• teab tegusõna põhivorme ja nendest moodustatavaid teisi vorme; • moodustab pöörd sõna vorme.

Tegusõna tüübid. Ebareeglipärased tegusõnad	eristab tegusõna tüüpe.
Pöördõnade ajavormid	- teab ja eristab pöördõnade ajavorme (nt oleviku, liht-, täis- ja ennemineviku vormi); - oskab moodustada ajavorme; - teab tegusõnu, mis moodustavad –i-lihtmineviku vormi.
Pöördõnade kõneviisid	teab erinevate kõneviiside moodustamisviise ning oskab neid moodustada.
Kesksõna	- oskab moodustada kesksõna passiivi / aktiivi ning oleviku / mineviku kesksõna; - valdab kesksõna tarindeid.
Umbisikuline tegumood	- teab umbisikulise tegumoe oleviku/mineviku jaatava/eitava vormi moodustamisviise; - oskab moodustada ebareeglipäraste tegusõnade umbisikulise tegumoe vorme.
Ma- ja da-tegevusnimi	- teab juhtumeid, millega kasutatakse ma- ja da-infinitiive; - oskab rakendada suulises ja kirjalikus kõnes ma- ja da-infinitiive
Ma-infinitiivi käandelised vormid	teab ja oskab moodustada ma-infiniitivist moodustatavaid vorme;
des-vorm	- teab des-vormi tunnuseid ning oskab moodustada des-vormi; - valdab des-vormi tarindeid.
Ühend- ja väljendverbid	- teab ühend- ja väljendverbide komponente ja erinevaid tähendusi; - täiendab ühend- ja väljendverbide kokku- ja lahkukirjutamise reeglistikku.
Lauseõpetus Kirjavahemärgid lauses	- ühendab laused selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks; - mõistab ja rakendab eesti keele lauseehituse põhireegleid; - järgib õigekirjareegleid.
Tegusõna reksioone	- teab vene ja eesti keele verbireksiooni erinevusi; - eristab reksiooni juures põhisõna ja laiendit; - teab, et põhisõna tähendus tingib laiendi käändevormi.

Lõiming

Vene keel: erinevused ja sarnasused eesti keele ja vene keele grammatikas.

Kursus 2 KÄÄNDSÕNA

ÕPPESISU

Käandsõnad. Käänded

ÕPITULEMUSED

- teab kõiki käändeid, käandelõppe ning käänetevahelisi seoseid;
- oskab moodustada korrektseid käändevorme;

	tunneb ära ja oskab kasutada kõiki eesti keele nimisõnade ja omadussõnade käänete vorme (ainsus ja mitmus)
Nimetava, omastava ja osastava käänete peamised tarvitamisjuhud. Sihitis	- teab eesti käändsõna põhivorme ning nende peamisi tarvitamisjuhtumeid; - mõistab, mis on sihitis, ja suudab seda ära tunda lauses; - oskab kasutada sihitist õigesti nimetavas, omastavas ja osastavas käändes vastavalt lause tähendusele ja verbiga määratud nõudmistele; - oskab kasutada sihitist erinevat tüüpi lausetes; - teab ainsuse ja mitmuse sihitise vormide moodustamisreegleid ja nende peamisi tarvitamisjuhtumeid.
Kohakäänded. Sise- ja väliskohakäänded	- tunneb ja suudab eristada sise- ja väliskohakäänete vorme; - oskab moodustada õigesti kohakäänete vorme erinevatest sõnatüvedest; - suudab kasutada kohakäändeid korrektselt lausetes, näidates, et ta mõistab nende funktsioone (nt asukoha näitamine, liikumine suunas, jne)
Saav, olev, rajav, kaasa- ja ilmaütlev	suudab määratleda ja tuvastada saava, oleva, rajava, kaasa- ja ilmaütleva käände kasutusvõimalusi ning moodustada lauseid, kus kasutatakse nende käänete vorme korrektselt.
Käänamine ainsuses	oskab käänta nimisõna, omadussõna kõigis ainsuse käändevormides
Mitmuse omastava moodustamine. Käänamine mitmuses	- tunneb käänetevahelisi seoseid; - oskab moodustada käändsõna mitmuse vorme; - tunneb ainsuse ja mitmuse käändevorme ja nende kasutamise reegleid.
Mitmuse osastav	- mõistab mitmuse osastava käände funktsiooni ja kasutamist eesti keeles; - oskab seletada, millal ja miks kasutatakse mitmuse osastavat käänet; - oskab moodustada mitmuse osastava käände erinevaid lõpuga sõnu; - oskab tuvastada erandeid ja erisusi mitmuse osastava käände moodustamisel; - oskab kasutada mitmuse osastavat käänet õigesti erinevates lausetes ja tekstides.
Omadussõnade võrdlusastmed	- oskab moodustada omadussõna võrdlusastmeid; - oskab sobitada omadussõnu õigesse käändesse vastavalt nimisõnale, millega need seotud on;
Määrsõnad	oskab ära tunda erinevaid määrsõna tüüpe, nagu ajamäärsõnad (nt homme, kunagi),

Määrsõnade moodustamine. Määrsõnade võrdlusastmed	kohamäärsõnad (nt siin, seal), viisimäärsõnad (nt kiiresti, hoolikalt), põhjusemärsõnad (nt seepärast, sest), määramäärsõnad (nt väga, üsna) ja hindemäärsõnad (nt õnneks, kahjuks); - oskab moodustada määrsõna võrdlusastmeid; - oskab õigesti kasutada ja käänta keerukamaid määrsõnu.
Arvsõnad Põhiarvsõnade käänamine Järgarvsõnade moodustamine ja käänamine	- tunneb ja oskab kasutada põhiarvsõnu, järgarvsõnu, murdarvsõnu; - oskab eristada arvsõnade erinevaid tüüpe ja neid õigesti kasutada erinevates lausekontekstides; - oskab arvsõnu õigesti käänta kõigis käändevormides; - oskab õigesti kasutada arvsõnu koos teiste sõnaliikidega.
Algustähte õigekiri	- teab ja rakendab suurtähte reegleid nimede ja nimetuste puhul; - kasutab suurtähte õigesti isikunimedes, kohanimedes ja asutuste nimetustes; - tunneb reegleid, mis käsitlevad suurtähte kasutamist ajaloosündmuste, tähtpäevade ja pealkirjade puhul.
Kokku- ja lahkukirjutamine	teab liitsõnade (nt omadussõna ja nimisõna, nimisõna ja nimisõna) moodustamise reeglit;
Võõrsõnade õigekiri	tunneb eesti keelde laenatud võõrsõnade õigekirja põhimõtteid ja oskab neid õigesti kirjutada.

Lõiming

Vene keel: erinevad ja sarnased tarindid eesti ja vene keeles

Kursus 3 Praktiline eesti keel

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
Arutleva teksti ülesehituse põhimõtted. Arutlus teemal „Põlvkondadevahelised suhted“	- kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte; - valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt; - ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks; - valdab grammatika tarindeid; - järgib õigekirjareegleid.
Tarbetekstide kirjutamine ja vormistamine	teab tekstide stilierinevusi;

(nt motivatsioonikiri, järelepärimine, taotlus jt).	• mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid kirjalikke tekste; • kirjutab sobiva ülesehituse ja väljenduslaadiga eri žanris ja stiilis tekste; • valdab grammatika tarindeid; • järgib õigekirjareegleid.
Lähteandmetele toetuva kokkuvõtte ülesehituse põhimõtted. Kokkuvõtte teemal „Ajateenistus“, „Noored ja poliitika“ ja teistel teemadel kirjutamine.	• oskab koostada hea ülesehitusega tekste etteantud teemadel, tõstes esile tähtsamat infot; • oskab esitatud andmete põhjal üldistada ja teha järeldusi, avab peamised seisukohad ja põhjendab neid; • laiendab ja toetab oma seisukohti; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; • valdab grammatika tarindeid; • järgib õigekirjareegleid.
Eesti keele grammatika süvendatud käsitlus	• ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks; • valdab grammatika tarindeid; • järgib õigekirjareegleid.

Lõiming

Vene keel: arutleva teksti kirjutamine, poolametliku teksti kirjutamine.

Geograafia: diagrammi ja graafiku kirjeldamine (kokkuvõtte).

Kursus 4

Kordamiskursus (10. ja 11.klassides õpitu kordamine)

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
Elukestev õpe	• mõistab elukestva õppe vajadust tänapäeval; • väärtustab õppimist gümnaasiumis ja kõrgkoolis kui elukestva õppe osa; • väljendub selgelt ja täpselt, latusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikes suhtlusolukordades.
Väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale	• valdab inimese mõttemaailma ja tundemaailmaga seotud sõnavara; • mõistab suulisi ja kirjalikke tekste inimestest, väärtustest ja kõlblusest; • oskab avaldada arvamust, esitada poolt- ja vastuargumente ning teha kokkuvõtet.
Mõistlik ja ebamõistlik tarbimine	• teab vahet mõistliku ja ebamõistliku tarbimise vahel; • õpib kuulnud konspekterima ja leidma tekstist üldmõtet; • osaleb arutelus, väitleb teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd.

Kultuuritraditsioonid ja tavad	• oskab rääkida nii tänapäeva kui ka vana aja kommetest; • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Vaba aja veetmine. Erinevad hobid	• oskab rääkida hobidest, vaba aja veetmise viisidest; • oskab hankida teavet vaba aja veetmise võimalustest; • eristab tervislikke ja ebatervislikke vaba aja veetmise viise; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Tervislik eluviis	• oskab hankida teavet tervislikust eluviisist; • leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte
Elu linnas ja maal	• valdab maa- ja linnaeluga seotud sõnavara; • mõistab linna ja maaelu erinevusi, sealhulgas elukvaliteeti, teenuseid, töövõimalusi, sotsiaalseid suhteid ja keskkonda; • peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
Liiklus	• valdab liiklusega seotud sõnavara; • tunneb ja järgib liiklusreegleid, oskab ohutult liikuda jalakäija, jalgratturi ja autojuhina; • mõistab liikluskultuuri tähtsust ja selle mõju liiklusohutusele ja sujuvusele; • kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte.
<u>Lõiming</u> Eesti keel, vene keel: suuline ja kirjalik eneseväljendus.	

Kursus 5 Ettevalmistus riigieksamiks. (10., 11. ja 12.klassides õpitu kordamine, riigieksami kirjaliku ja suulise osa sooritamise põhimõtted).

Kursus „Ettevalmistus riigieksamiks“ 12. klassis eesti keele teise keelena raames keskendub riigieksami edukaks sooritamiseks vajalike oskuste ja teadmiste arendamisele.

Õpitulemused	Õppesisu
Tekstide mõistmine ja tõlgendamine: Õpilane oskab analüüsida erinevat tüüpi tekste (sh funktsionaalsed, kirjanduslikud ja argumentatiivsed tekstid). Õpilane oskab teksti mõtet selgitada ja edasi anda, samuti leida ning hinnata tekstist olulist informatsiooni. Õpilane tunneb erinevaid tekstistruktuure ja keelelisi vahendeid ning oskab neid analüüsida ja kontekstis kasutada. Kirjutamisoskus: Õpilane suudab kirjutada loogiliselt üles ehitatud teksti, järgides õiget struktuuri (sissejuhatus, teema arendus, kokkuvõte). Õpilane oskab kasutada keelelisi vahendeid ning vältida levinumaid grammatilisi ja stiilivigu. Õpilane oskab kirjutada eri tüüpi tekste: arutlev, kirjeldav, narratiivne, informatiivne jms. Suuline väljendusoskus: Õpilane suudab esitada oma mõtteid ja arvamusi selgelt ning arusaadavalt. Õpilane oskab argumenteerida ja kaitsta oma seisukohti suulises vormis. Õpilane tunneb ja kasutab suulises suhtluses sobivaid keelelisi vahendeid ja väljendeid. Kuulamisoskus: Õpilane mõistab ja analüüsib kuulatud teksti sisu. Õpilane suudab leida kuulatud tekstist vajaliku informatsiooni ning eristada põhi- ja kõrvalinfot. Õpilane oskab kokku võtta ja tõlgendada kuulatud teksti sisu.	Tekstide lugemine ja analüüs: Harjutused erinevate tekstiliikide (uudis, arvamuseartikkel, kirjanduslik tekst) mõistmiseks ja analüüsimiseks. Sõnavara ja väljendusrikkuse arendamine läbi tekstianalüüsi. Kirjutamisülesanded: Kirjutamisoskuse arendamine läbi erinevate kirjutamisülesannete, nt essee kirjutamine. Fookus tekstistruktuurile, loogilisele ülesehitusele ja keelelistele vahenditele. Suulised harjutused: Suuliste esitluste ja arutelude läbiviimine. Harjutused oma arvamuste väljendamiseks ja argumenteerimiseks suulises vormis. Kuulamisülesanded: Kuulamisoskuse arendamine läbi erinevate kuulamisülesannete. Kuulamise järel tekstide kokkuvõtete ja tõlgenduste tegemine. Eksamipõhised harjutused: Riigieksamiks vajalike oskuste harjutamine: tekstide mõistmine, kirjutamine, kuulamine ja suuline väljendus. Proovieksamid ja nende analüüs.

Valikkursus „Kõne ja väitlus eesti keeles“

Valikkursuse kirjeldus

Suulise tekstilooma kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele.

Eesti keele kui teise keele õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule. Eesti keeles teise keelena on oluline saavutada gümnaasiumi lõpuks keeleoskustase, mis võimaldab aktiivselt osaleda ühiskonnaelus, eesti keeles õpinguid jätkata ja tööturul edukalt toime tulla, st B 2 või eakohane C1-keeleoskustase.

12.klass - 1. kursus

2. kursus

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud

Gümnaasiumilõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab kas B 2- või eakohase C1-keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike, avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi;
- 2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
- 3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
- 4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
- 5) teeb ettekande näitvahenditega;
- 6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.

1.kursus

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
Kõne kui suhtlusolukord. Kommunikatsioonivormid ja –mudelid. Arutlus teemadel „Haridustee“, „Koolikeskkond“ ja „Karjääri mudel“	- tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi; - valdab rikkalikku sõnavara; - väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt.
Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus. Kehakeel. Dialoogid teemal „Edukus“ Kuidas käituda tööintervjuul.	- jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet; - tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi.
Suhtlustõkked. Keelebarjäär ja esinemishirm. Ettekanded haridus – ja töövaldkonnaga seotud teemadel	- teeb ettekande näitvahenditega; - jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust ja väitlust; - valdab rikkalikku sõnavara;
Kõne veenvuse tegurid. Argumenteerimine ja emotsionaalsus. Väitlus teemal „Võõrkeelte oskuse olulisus“ ja „Eesti ja teised riigid“	- argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti; - jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust ja väitlust.
Kõne koostamine ja esitamine. Näitlikustamine Monoloogid teemadel „Mitmekultuuriline Eesti ühiskond“ ja „Eesti keele oskuse olulisus“	- koostab ning esitab eri liiki kõnesid; - väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikes suhtlusolukordades.

Kõne eesmärgid. Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid. Diskussioonid teemal “Tarbimisühiskond” ja “Mõistlik ja ebamõistlik tarbimine”	- osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti; - argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti; - moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi.
Kõne kui suulise monoloogi ja dialoogi liigid (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik vm). Suhtlusolukorraga arvestamine. Praktiliste oskuste lihvimine	- mõistab huumorit, irooniat, allteksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti; - väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikes suhtlusolukordades.
Esinemisstiil ja –kultuur. Monoloogide ja ettekannete harjutamine teemal “Kultuur ja looming”	- jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust; - moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi.
Lõiming Eesti keel, emakeel (vene keel), ühiskonnaõpetus	
2.kursus	
ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
Kõne kuulamine ning kõnele reageerimine. Erinevad kuulajatüübid Arutlus teemal „ Inimene ja ühiskond “	- tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi; - väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt.
Repliik ja küsimuste esitamine Diskussioon ja arutlus teemal “Inimene kui indiviid ”	- osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti; - jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.
Väitlemine. Väitluse olemus. Väitlused teemal “Inimeste suhtlus”	- argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti; - jälgib ja mõistab eri teemadel väitlust.
Jaatav ja eitav kaasus. Kaasuse ülesehitus: teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsiooni struktuur, tõestusmaterjal, topos. Monoloogid teemal “Tervislikud ja ebatervislikud eluviisid”	- koostab ning esitab eri liiki kõnesid; - väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikes suhtlusolukordades.
Ristküsitlus. Ümarlaud teemal “ Keskkond ja tehnoloogia”	- osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti; - moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi.
Kohtunikutöö ja tagasiside andmine. Diskussioon teemal “Turvalisus”	- väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt; - jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.
Lõiming Eesti keel, emakeel (vene keel), ühiskonnaõpetus	

Vaialikõppeaine „Meedia ja mõjutamine“

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Meedia valikainega gümnaasiumis taotletakse, et õpilane:

- Tunneb meedia olemust ja selle kujunemisprotsesse;
- Orienteerub valdkonna eriliikides, vahendites ja meedias toimuvates protsessides;
- Tajub meedia ja ühiskonna vahelisi seoseid ja vastastikku mõju;
- Teadvustab eetikaga ja autorikaitsega seotud probleeme;
- Oskab informatsiooni analüüsida, töödelda ning kasutada seda vastutustundlikult;
- Hindab allikate usaldusväärsust ja ajakohasust;
- Väärtustab kriitilist mõtlemist: teeb adekvaatseid ja teadlikke valikuid meedia kasutamisel või kujundamisel;
- Orienteerub meedia valdkonna karjäärialastes võimalustes.

2. Aine lühikirjeldus

Meedia valikaine kursuse käsitletavat teemat aitavad arendada õpilastes kriitilist mõtlemist, argumenteerimisoskust, orienteerumisoskust usaldusväärsetes infoallikates, teadlikkust autorikaitse ja eetikaga seotud probleemidest ning vastutustundlikkust meediamailmas liikumisel. Oluline on identiteedi kujunemise toetamine, eneseanalüüsi võimaluste pakkumine ning praktiline lähenemine küsimuste käsitlemisel.

Kursuse läbimise protsessi iseloomustavad üleskutsed on:

Mõtle! Kritiseeri! Vali! Põhjenda! Vastuta!

Kursus baseerub teooria ja praktika tundma õppimisel ning koosneb kolmest jaost, mis sõltuvalt olukorrast ja käsitletavast teemast kattuvad omavahel ja moodustavad terviku. Need on:

- meedia olemus (kõik küsimused seotud meedia toimimisega)
- meediumid (praktilised vahendid ja võimalused meedias)
- keskkond (reaalne igapäevane meedia keskkond, e. õppekäigud)

3. Õppekirjeldus, sisu (teemad, alateemad, tundide arv, valdkonnapädevused, läbivad teemad, võimalik lõiming)

Nr	Teemad / alateemad	Tundide arv	Üld- ja ainevaldkonna pädevused	Läbivad teemad ja lõimingud
1.	Meedia olemus: „Muutuv meedia” – ajalugu ja areng; „Meedia ja ühiskond” –	9 tundi 2 2 2 3	Üldpädevused ja ainevaldkonna pädevused lõimituna Väärtuspädevus õpilane hindab inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast.	Meedia kursuse läbimisel kaasatakse kõiki läbivaid teemasid. Väärtused ja kõlblus ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja eetiliste põhimõtete järgimine,
	Vastastikune mõju ja avalikud suhted; „Meedia probleemid ja globaliseeruv maailm” – seadusandlus ja eetika; „Meediamailm” – lõpukonverents ja kokkuvõtted		tajub ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega. Sotsiaalne pädevus õpilane toimib teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetab ühiskonna demokraatlikku arengut; järgib ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid; teeb erinevates situatsioonides koostööd teiste inimestega; aktsepteerib inimeste erinevusi; Enesemääratluspädevus õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; leiab lahendusi inimsuhetes tekkivatele probleemidele. Õpipädevus õpilane suudab organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerib õppimist, eesmärgistab; kasutab õpitut, sealhulgas õpioskusi ja –strateegiaid; analüüsib enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal teeb edasiõppimise vajadust määratlevaid otsuseid. Suhtluspädevus	maailmavaatelistele valikute argumenteeritud kritiseerimine ja põhjendamine, oma seisukoha kaitsmine, erinevate vaadete ja ühiskonna mitmekesisuse mõistmine ja aktsepteerimine. Teabekeskond avalikus ja meediaruumis tegutsemise reeglite tundmine, adekvaatse meediakasutusharjumuse ja kriitilise teabeanalüüsi kujunemine, enda määratlemine meediatarbijana, globaliseerumise mõju ja meedia mõjutuste mõistmine ühiskonna arengu seisukohalt. Kultuuriline identiteet kultuuriteadlikuks inimeseks kujunemine, kultuuridevahelise koostöö ja kommunikatsiooni tähtsuse mõistmine, erinevate kultuuride ja nende esindajate aktsepteerimine, mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilise mitmekesisuse ja arengusuundade teadvustamine. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine elukestva õppe kui elustiili väärtustamine, edasiõppimise ja töö leidmise võimalustega tutvumine, karjääriplaneerimise
2.	Meediumid: „Raamatud, ajakirjad, ajalehed”; „Raadio, muusika tootmine, TV”; „Film, video, koduvideo”; „Animatsioon”; „Fotograafia”; „Reklaam, graafiline disain”; „Massmeedia, globaalne kommunikatsioon” – internet, blogimine, sotsiaalsed võrgustikud	Kokku : 17t 3t 2t 2t 4t 2t 2t 2t		

3.	Meedia keskkond : õppekäigud (online ajakirjanduse kontor, kommunikatsiooni võrgustiku peakorter, reklaamagentuur)	9t	õpilane suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt. Ettevõtlikkuspädevus õpilane suudab ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi; tuvastab probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seab eesmärged ja viib neid ellu; korraldab ühistegevusi, näitab initsiatiivi ja vastutab tulemuste eest; reageerib paindlikult muutustele ning võtab arukaid riske.	teadvustamine kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Tehnoloogia ja innovatsioon kiiresti muutuv tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas toimetulek, uuendustele ja muutustele avatud isiksuse kujunemine, tehnoloogilise arengu negatiivsete ja positiivsete mõjude teadvustamine, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine probleemide lahendamiseks ja õppimise (töö) tõhustamiseks. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks kujunemine, ühiskonna toimimise mehhanismide ja kodanikualgatuse tähtsuse mõistmine, koostöö, vabatahtliku töö ja mittetulundussektori töö väärtustamine ja nende kaudu ühiskonna mõjutamise võimaluste teadvustamine. Keskkond ja jätkusuutlik areng keskkonnateadlikuks ja sotsiaalselt aktiivseks inimeseks kujunemine, keskkonna- ja inimarengu küsimustele ja probleemidele lahenduste otsimine, jätkusuutlikku arengut toetavate väärtushinnangute omandamine. Tervis ja ohutus Mitmesuguste käitumisviiside ohutusastme ning lühi- ja pikaajaliste tagajärgede hindamine ja mõju teadvustamine; vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks saamise ja jäämise toetamine.
----	--	----	--	---

			<u>Lõiming</u> Lisaks ülaltoodud kompetentsidele ja väärtustele on meedia kursusega tihedalt seotud järgmised ained: keeled (inglise, vene, eesti), kirjandus, ajalugu, kunstilugu, arvutiõpetus, muusika, füüsika. Seoses sellega tehakse koostööd valdkondade õpetajatega.
--	--	--	---

Digipädevused

1. Info otsimine ja sirvimine – õpilane määrab eesmärgi põhjal oma infovajaduse ning valib eesmärgiga sobivad meetodid digitaalse info otsimiseks ja sirvimiseks.
2. Info hindamine – õpilane kogub ja töötleb digitaalset infot, eristab olulist infot ning analüüsib ja hindab seda kriitiliselt.
3. Info salvestamine ja taasesitamine – õpilane salvestab digitaalset infot oma eesmärkidest lähtuvalt ning korrastab ja töötleb kogutud infot, et seda taasesitada.
4. Info ja sisu jagamine – õpilane jagab leitud info asukohta ja sisu teistega ning järgib intellektuaalse omandi kaitse häid tavaid.
5. Kodanikuaktiivsus veebis – õpilane on kaasatud ning kaasab teisi ühiskonnaelu tegevustesse, kasutades IKT vahendeid ja võimalusi.
6. Koostöö digitehnoloogia toel – õpilane kasutab digivahendeid meeskonnatöoks ning ressursside, digitaalsete materjalide ja teadmiste koosloomeks.
7. Netikett – õpilane praktiseerib digisuhtluses käitumisnorme ja häid tavaid ning arvestab suheldes kultuurilise eripära ja mitmekesisuse ilminguid.
8. Digitaalse identiteedi haldamine – õpilane kujundab ja haldab oma digitaalset identiteeti ning jälgib oma digitaalset jalajälge.
9. Digitaalne sisuloomine – õpilane loob ise, muudab ja arendab eri formaatides enda ning teiste loodud digitaalset sisu.
10. Uue teadmise loomine – õpilane muudab ja lõimib olemasolevat digitaalset materjali, et luua uut teadmist.
11. Autoriõigus ja litsentsid – õpilane järgib digitaalses sisuloomes ning teiste loodud sisu kasutades intellektuaalomandi põhimõtteid.
12. Seadmete kaitsmine – õpilane rakendab ohutus- ja turvameetmeid, et vältida füüsilisi ning virtuaalseid riske.

13. Isikuandmete kaitsmine – õpilane arvestab digitegevustes teiste inimeste privaatsust ja ühiseid kasutustingimusi ning kaitseb oma isikuandmeid ja ennast veebipettuste, ohtude ning küberkiusamise eest.

14. Tervise kaitsmine – õpilane väldib digitehnoloogia ja digitaalse info kasutamisest tulenevaid terviseriske.

15. Keskkonna kaitsmine – õpilane teadvustab digitehnoloogia mõju keskkonnale.

16. Vajaduste väljaselgitamine ja neile tehnoloogiliste lahenduste leidmine – õpilane valib ning hindab kriitiliselt enda vajaduste järgi sobivaid tehnoloogilisi võimalusi ja digilahendusi.

17. Innovatsioon ja tehnoloogia loov kasutamine – õpilane rakendab tehnoloogiat loovalt eneseväljendamiseks ja probleemidele uudsete lahenduste leidmiseks.

18. Digipädevuse lünkade väljaselgitamine – õpilane hoiab end kursis uute arengusuundadega digitehnoloogias, selgitab järjepidevalt oma digipädevuse puudujääke, arendab ennast ning toetab teisi digipädevuse arendamises.

4. Õpitulemused (teadmised, oskused, väärtushinnangud kursuse/klassi lõpetamisel, lähtudes seatud eesmärkidest)

Kursuse lõpetanud õpilane:

- tunneb meedia olemust, orienteerub valdkonna eriliikides ja omab arusaama meedias toimuvatest protsessidest;
- tajub meedia ja ühiskonna vahelisi seoseid ja vastastikku mõju;
- on teadlik eetikaga ja autorikaitsega seotud küsimustest ja probleemidest;
- oskab leida informatsiooni, analüüsida selle usaldusväärsust, töödelda ning kasutada seda vastutustundlikult;
- oskab olla kriitiline: teha kriitilisi, adekvaatseid ja teadlikke valikuid meedia kasutamisel või kujundamisel;
- on teadlik meedia valdkonna karjäärialastest võimalustest.

5. Õppetegevused

Kursust õpetades korraldatakse järgmisi õppetegevusi:

- 1) aktiivõppe meetodid, mängud;
- 2) eneseanalüüsi ning mõttearenduslehtede täitmine;
- 3) auditoorsed (tõhustatud) loengud ;
- 4) diskussioonid, väitlused;
- 5) töö meedia allikatega, info kriitiline analüüs;
- 6) essee kirjutamine;

- 7) dokumenteerimine
- 8) õppekäigud meediaalasesse töökeskkonda;
- 9) iseseisev töö veebikeskkonnas teoreetiliste ja praktiliste teadmiste omandamiseks;
- 10) õpimapi koostamine (portfoolio);
- 11) avalik esinemine, ettekanded jne.

Õppetegevuste valikul lähtutakse konkreetse õpperühma õpilaste vajadustest ja individuaalsetest vajadustest, optimeerides õppetegevused teiste õppeainete ja tunniväliste tegevustega, eelistades loengutele aktiivõppe meetodeid.

6. Õpikeskkond

- Arvutiklass
- Virtuaalne keskkond (sait, ajaveeb vm.)
- Linnaruum
- Meedia keskused, e. reaalne meediaalane töökeskkond

7. Hindamine

Hindamine toimub vastavalt Narva Keeltelütseumi õppekava üldosas sätestatud hindamise korraldusele. Hindamine on osa kooli õppeprotsessist. Hindamise põhieesmärgid on:

- anda õpilasele motiveerivat tagasisidet;
- anda teavet õppimise käigust õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanematele;
- arendada õpilase eneseanalüüsi oskust
- Hindamine võib olla sõnaline (analüüs / hinnang) ja numbriline (hinne):
- tööprotsessi hindamine (kujundav): aruteludes ja rühmatöös osalemine, argumenteeritud väitlemine, jooksva materjali esitlemine, praktilise töö arendamine jne.
- lõpptulemuse hindamine: ettekanne, essee, praktilise töö kaitsmine vms

Meedia kursuse käigus ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vaid antakse õpilasele nende kohta tagasisidet.

Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut, väärtustatakse oskust leida asjakohast infot ja kasutada usaldusväärseid allikaid, oskust infot tõlgendada ja järeldusi teha, kirjelike tööde puhul on oluline ajakohasus, sisu vastavus teemale, korrektsus ja argumenteeritus. Õpilane on hindamises aktiivne partner (oma arengu teadliku jälgimise nt õpimapi või valikute ja arvamuste argumenteerimise kaudu jne), kuna see toetab eneseanalüüsi oskuste kujunemist.

Õpilane peab alati teadma, mida, millal hinnatakse ja mis on hindamise lähtekohad ja kriteeriumid, tutvudes kursuse alguses meedia valikaine kursuse hindamise skeemiga.

Valikõppeaine „Eesti filmiklassika“

Õppetöö vorm ja maht	Kursus on mõeldud kombineeritud õppevormis, hõlmates nii praktilisi kui ka teoreetilisi elemente, et toetada osalejate teadlikkust Eesti filmikunstist.
Kursuse eesmärgid	Valikkursusega taotletakse, et õpilane: • omab põhiteadmisi Eesti filmiklassikast ning mõjust vaatajale; • tajub filmikeele poeetikat kirjandusteoste tõlgendamisel.
Õpisisu	1 Teooria Filmi loominguiline meeskond: stsenarist, režissöör, produtsent, operaator, kunstnik, näitlejad, monteeri, helirežissöör, helilooja. Filmipoeetika ja -esthetika. Tinglikkus filmis. Kinematograafiline nägemine ja mõtlemine. Filmikujund kui kunstiline üldistus. Filmi poeetikavõtted: metafoor, sümbol, allegooria, hüperbool, personifikatsioon. Poeetikavõtete kasutamine filmis ja kirjanduses. Filmi kokkupuuteid kirjanduse, kujutava kunsti, arhitektuuri, teatri ja muusikaga. Muusika kui helifilmi dramaturgiline komponent. Muusika ja emotsioonide kujundamine. Film kui kirjandusteose tõlgendus. Filmi ja kirjanduse suhted. Eesti ja maailmakirjanduse klassika ainetel valminud filme. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs. Filmikriitika. Filmiretsensiooni kirjutamine. Eesti tuntuimad režissöörid, näitlejad jt. (10 tundi) 2 Filmide vaatamine ja arutelu • „Hukkunud alpinisti hotell“, režissöör Grigori Kromanov. Tallinnfilm, 1979. • „Mina olin siin“, režissöör René Vilbre. Studio Amrion, 2008. • „Nimed marmortahvil“, režissöör Elmo Nüganen. • „Sügisball“, režissöör Veiko Õunpuu. Kuukulgur Film, 2007. • „Viimne reliikvia“, režissöör Grigori Kromanov. Tallinnfilm, 1969. (15 tundi) 3 Iseseisev töö: õpimapi koostamine (täidetud töölehed ja filmiarvustus) - (10 tundi)
Kursuse õpiväljundid	• Osaleja mõistab filmikujutise tinglikkust, filmikujundit kui tähenduse kandjat, režissööri autorihoiakut ja sõnumit; mõistab peamisi filmiliike ja iseloomustab filmikunsti arengusuundi; teab eesti kirjanduse ainetel valminud väärtfilme. • Osaleja valdab ja suudab arutleda filmi esteetika ning seal väljendatud eetiliste väärtushinnangute üle, • Osaleja oskab sõnastada oma vaatamiskogemuse; kirjutab filmiarvustuse, kasutades valikkursuse jooksul õpitut ning hinnates filmis esil olnud väärtusi.
Kursuse põhikeskkond	Õpe toimub ruumis, kus laudu ja toole on võimalik ümber paigutada rühmatööks; tagatud peab olema internetiühendus ning vajaduse korral arvuti või nutiseadme kasutamise võimalus.
Hindamine	Mitteeristav (arvestatud, mittearvestatud)
Hindamise kriteeriumid	Osalemise aktiivsus filmide aruteludes (50%) Õpimapp (50%): filmiarvustus, filmide vaatamise ajal täidetud töölehed.

Valikõppeaine „Töö tekstiga“

Õppetöö vorm ja maht	Kursus on mõeldud kombineeritud õppevormis, hõlmates nii praktilisi kui ka teoreetilisi elemente, et toetada osalejate erinevate teksti liikidega tutvumist.
Kursuse eesmärgid	Kursusega taotletakse, et õpilane: 1) rakendab gümnaasiumis omandatud teadmisi praktikas; 2) on aktiivne õppija nii iseseisvalt kui ka koostöös kaasõpilastega; 3) on kursis muutustega ühiskonnas ja orienteerub ümbritsevas.
Kursuse õppesisu	1. Teooria 10 tundi – kursuse ja teemavaldkondade tutvustamine. Tekstianalüüsi kursuse teemavaldkonnad on: 1) kultuur ja väärtused; 2) individuaalsus ja sotsiaalsus; 3) õppiva inimese kuvand; 4) inimene sotsiaalvõrgustikus; 5) teadus ja tehnoloogia. Õpilane valib koostöös õpetajaga endale sobiva teema ja leiab teema kohta vajaliku kirjanduse (teksti), millele ehitab üles diskussiooni. Teemasid ette valmistades kasutatakse ilukirjanduslikke ja populaarteaduslikke tekste, dokumentaal- ja mängufilme, videomaterjali, erinevaid meediumeid, õppekirjandust jm sobivat materjali õpilase ning õpetaja valikul. 2. Praktiline osa 15 tundi – diskussioonid 3. Iseseisev töö 10 tundi – õpimapi koostamine (täidetud töölehed)
Kursuse õpiväljundid	Õpilane 1) oskab leida, analüüsida ning edastada eri allikaist saadud infot ja arutleda leitud teabe põhjal; 2) jälgib ja juhib aktiivselt diskussiooni ning annab põhjendatud tagasisidet; 3) argumenteerib ning seostab erinevaid seisukohti tekstidele vm tuginedes; 4) võtab kuuldu ja loetut kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis; 5) oskab luua süsteemi, toetudes gümnaasiumi erinevates ainevaldkondades õpitule; 6) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.
Kursuse põhikeskkond	Digivahendid, internetipõhised õpikeskkonnad, õpperuumi mööbli ümberpaigutamise võimalus.
Hindamine	Mitteeristav (arvestatud, mittearvestatud)
Hindamise kriteeriumid	Osalemise aktiivsus diskussioonides (50%): esinemine, kus osalejad rakendavad õpitut tunnis. Õpimapp (50%)